

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

לפעמים, כמו ביום כיפור, אדם ב'היי', ברוחניות, באיזו פסגה
והתלהבות גדולה — ופתאום הוא מוצא את עצמו למטה.
זהו עיקר האדם, כשהוא חוזר לשגרה — איך הוא מוצא את ה'סיבות'
של הקב"ה בתוך השגרה של "האֵל הקדוש"

[מתוך השיעור "אני לדודי ועלי תשוקתו"]

יום הכיפורים־האזינו תשפ"ב

הגליון מוקדש לע"נ שליח הרבי לאלון מורה וגב ההר - הרה"ח ר' יהודה רובין ע"ה. נלב"ע ה' תשרי, שב"ק וילך-שובה

יום הכיפורים האזינו ה'תשפ"ב

- 04** **לא שוא עמלו בוניו**
התנוועדות הכנה לסליחות אחרונות (ח"ד)
סוד הנסירה ובניין המלכות – בין עבודת
האדם לאמונה שהכל מעשה ה'
- 10** **"וערפל תחת רגליו"**
ליל ר"ה תשפ"ב
סוד ההיכלות – מאב ועד תשרי
- 14** **"אני לדודי ועלי תשוקתו"**
שיעור לע"נ הרה"צ ר' אשר פריינד
המעבר מעבודת הימים הנוראים
לעבודת חג הסוכות
- 19** **אחדות של בעלי תשובה**
מענה לפ"נים של ר"ה
עבודת האחדות שמעל לביטול
- 21** **הניגון החסידי**
ניגון מספר 496
ניגון מט' אייר תשפ"א
- 22** **נועם אלימלך**
דור ודורשיו
הצדיק משתנה לפי הדור
- 24** **זהב שלמה**
"הצור תמים פעלו"
התבוננות בפסוק
- 26** **הסיפור החסידי**
עם העבריינים
סיפורי תשובה עם רבי אלימלך
ורבי זושא
- 28** **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
התמודדות עם פחדים ועם בזיונות
- 29** **פְּאֲזוֹךְ עֲלֵיָּיִם
סְלַח, מְחַל, כְּפָר
רְזִי יִלְמָד אוֹתָנוּ אֵיךְ לְהִתְחַרֵּט בְּאֶמֶת
בְּיוֹם הַכְּפָרִים**

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלף אביחיל | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

גמר חתימה טובה לכל בית ישראל ולקוראי נפלאות. מקווים שכבר סיימתם לקרוא את גליון נצבים"ד"ה'זילך, כי לפניכם **גליון חדש ליום הקדוש ולשבת האזינו**, מלא בכל טוב [ואי"ה גם גליון סוכות ש'רודף אותו' כבר בדרך אליכם].

מה בגליון?

השיעור הראשון דורש את הפסוק **"אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו"** (אותו קוראים לפני הכהן הגדול בליל יום כיפור) ב"סוד הנסירה", ומגלה את **נשיאת ההפכים של חשיבות עשיית האדם עם ההכרה שה' עושה הכל** (עשיה המתאימה לשנת השמיטה). **השיעור השני**, טרייטרי **מליל ראש השנה**, מתאר את כל **העבודה מתשעה באב עד יום כיפור כ'טיוול** בהיכלות העליונים.

אל תפספסו את **השיעור השלישי** - שיעור מתוק על **המעבר מיום כיפור לשגרת הימים שאחריו**, בהשראת דמותו של ה'משפיע' של הרב, **הצדיק הירושלמי ר' אשר פריינד זצ"ל**. **השיעור הרביעי** הוא **התבוננות קצרה בדברי הרבי מליובאוויטש על מעלת האחדות ביחס לבטול** (התייחסות לפ"נים של ראש השנה תשפ"ב).

עם סגירת הגליון נודע לנו על **פטירתו של הרה"ח יהודה רובין ע"ה**, שליח הרבי מליובאוויטש לאלון מורה וגב ההר **ומהגרעין המייסד של ישיבת "עוד יוסף חיי" בציונו של יוסף הצדיק**. ויהי רצון שתכף ומיד יקוים היעוד "הקיצו ורננו שוכני עפר" והוא בתוכם.

גמר חתימה טובה ושבת שלום,

המערכת

לא שוא עמלו בוניו

קיצור מהלך השיעור

התוועדות ערב ראש השנה – יום ההולדת של **הצמח צדק** – עסקה במגוון **נקודות הכנה לשנת השמיטה** הבעל"ט (שאי"ה תפורסמנה טיפין-טיפין בשבועות הקרובים). הנקודה הבאה לקמן עוסקת **בסוד הנסירה ובנין המלכות** – העבודה שמתחילה בראש השנה ונשלמת ביום כיפור. נקודת המוצא היא ביאור קצר של הצמח צדק (בפרק התהלים החדש של אדמו"ר הזקן, החל מיום הולדתו ב"חי אלול), עם הרחבת ההתבוננות בו לאור דברי המגיד ממעזריטש כי סוד הנסירה שייך למדת "גורעין ומוסיפין ודורשין" – התבוננות יפהפיה ורלוונטית על **נשיאת ההפקים** בין **עבודת האדם** לבין האמונה המוחלטת שה' לבדו **עושה הכל**, בפרט בהקשר של עבודתנו **להביא את הגאולה** האמתית והשלמה.

הכתר של המלכות וביום השני את החכמה של המלכות, "החכמה מאין תמצא", כמו קוצו של י וי שהולכים יחד לגמרי – לכן שני ימי ראש השנה – "יחינו מימים"^ב – הם "יומא אריכתא"^ג. תיקון עשר הספירות של המלכות הוא הכוונה של "שיר המעלות ממעמקים קראתיך"^ד שאומרים בעשרת ימי תשובה^ה. סיום

ב הושע ו, ב. לקו"ת דרושים לר"ה ד"ה "יחינו מיומים" (סג, ב ואילך).

ג ראה רש"י ביצה ד, ב ד"ה "אסורה"; רמב"ם הלכות יו"ט פ"א הכ"ד; שו"ע אדה"ד או"ח סת"ר ס"ג ואילך וש"נ. ובכ"מ.

ד תהלים קל, א.

ה פ"ח שער תפילות ר"ה פ"ז; שער הזמירות פ"ו; שער

בנין המלכות בעשרת ימי תשובה

ראש השנה, יום המלכת ה', הוא הזמן של "בנין המלכות", כמבואר בכתבי האריז"ל. המלכות היא רחל – צריך לבנות את פרצוף רחל^א, שמשלימה את שלשת האבות למרכבה השלמה, אברהם-יצחק-יעקב-רחל (אחר כך רחל, במדה מסוימת, מתחלפת בדוד המלך – דוד מלכא משיחא). בנין המלכות מתחיל בראש השנה ונמשך בכל עשרת ימי תשובה. ביום הראשון של ראש השנה מתקנים את

נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. התוועדות הכנה לסליחות אחרונות (ח"ד). אור לכ"ט אלול תשפ"א – כפ"ח.

א ראה גם בשיעור ליל א ד"ה הנדפס בגליון.

לפעמים יש אות

או מלה בתורה
שלשם הדרוש
אני לוקח אותה,
מוציא אותה
מהמקום הראשון
שלה - 'תולש'
אותה מההקשר
הראשון - ו'שותל'
אותה במקום
חדש, ואז צומחת
משמעות חדשה

הנסירה מומחש בחז"ל באחת המדות שהתורה נדרשת בה – "גורעין ומוסיפין ודורשין"¹ (מדה שמופיעה בש"ס בפעם הראשונה במסכת יומא, בלימוד מפסוק של עבודת יום כיפור – יום השלמת בנין המלכות, כנ"ל). מה הכוונה? לפעמים יש אות או מלה בתורה שלשם הדרוש אני לוקח אותה, מוציא אותה מהמקום הראשון שלה – 'תולש' אותה מההקשר הראשון – ו'שותל' אותה במקום חדש, ואז צומחת משמעות חדשה.

המדה הזו מזכירה לי בדיוק את התהליך של הזריעה, הרקבון של הזרע בארץ ואחר כך הצמיחה החדשה – צמיחה מעולה באין ערוך יותר מהגרעין-הזרע הראשון. דברנו² על תהליך של אמת שמסתתרת, ואז נדרשים לאמונה, ובסופו של דבר זוכים לאמת הרבה יותר גבוהה. זהו עוד פשט בענין: הזרע הראשון הוא תחושת האמת הראשונה, משהו מוחשי לגמרי. פתאום ה' עושה שהאמת הזו תתכסה-תקרב – לפעמים ה' עושה כיסוי, ולפעמים אני מיזמתי זורע את הזרע באדמה. הזרע הוא אמת, "זרע אמת"³, וכשהוא נרקב הוא נעשה אויס-אמת, הופך לאמונה (שהיא במשהו שאינו אמת בהירה ומוחשית). לכן סדר זרעים נקרא⁴ "אמונת"⁵ – הזריעה, המלאכה העיקרית שאסורה בשמיטה, מרקיבה את הזרע, הופכת את האמת הראשונית לאמונה, כדי להצמיח אין סוף יותר באיכות ובכמות, "אמת מארץ

בנין המלכות הוא ביום כיפור. זהו הענין של עשרת ימי תשובה. בנין המלכות הוא על ידי סוד הנסירה, שצריך להסביר אותו לעומק.

הפרק החדש של אדמו"ר הזקן השנה, החל מ-חי אלול, הוא פרק קכז בתהלים, שפותח "שיר המעלות לשלמה אם הוי' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו אם הוי' לא ישמר עיר שוא שקד שומר". ב"יהל אור" – הפירוש על תהלים של בעל היום הולדת, אדמו"ר הצמח-צדק – הוא מזכיר שאת הפסוק הזה אומרים

לפני הכהן הגדול בליל יום הכיפורים⁶ ולכן מסביר אותו (בקיצור נמרץ, בשלשה אופנים שונים) בהקשר של עבודת בנין המלכות הנשלמת ביום כיפור (בתוך הדברים הוא גם קושר את הענין לפסוק "גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו"⁷, שחז"ל דורשים על שנת השמיטה⁸, אליה אנחנו נכנסים, והזהר דורש על בנין המלכות):

בר"ה עד יוהכ"פ הוא בנין המלכות כמ"ש בפע"ח שער ר"ה בענין הנסירה. ובר"ה נברא אדה"ר ואזי ויבן ה' אלקים את הצלע וגו'. והנה בית הוא צירופי אותיות הדבור כמ"ש בס"י שתי אבנים בונות שני בתים כו' ובעש"ת ממשיכים בנין עולם הדבור שהוא מדת מלכותו ית'. וזהו ע"ד גבורי כח עושי דברו הנז' בזח"ג בלק קצ"א א'.

"גורעין ומוסיפין ודורשין"

יש ווארט מהמגיד ממעזריטש⁹ שסוד

יוה"כ פ"ד ובכ"מ.

1 ראה התוועדות ח"י אלול השתא, ועוד.

2 יומא יט, ב.

3 תהלים קג, כ.

4 תנחומא ויקרא א.

5 בביאור דברי הזהר הללו – ובענין "ויבן הוי' אליהם את הצלע" שנדרש באותו אופן (כנזכר בדברי הצ"צ) – ראה באריכות בספר ענין התפלה וההתבוננות.

6 יא אור תורה יתרו צט; תהלים רסב. ראה עוד סה"מ עת"ר

ד"ה "ואברהם זקן" וביין משמח ח"א ש"ב בתורה "גורעין ומוסיפין ודורשין".

יב יומא מח, א. ב"ב קיא, ב. זבחים כה, א. בכורות מד, ב.

יג בחלקים הקודמים של השיעור.

יד ירמיה ב, כא.

טו שבת לא, א.

טז ישעיה לג, ו.

תצמח"¹¹ דווקא.

שוב, זהו הסוד של מדת "גורעין [גריעה, שיכולה להיות גם מלשון גרעין-זרע] ומוסיפין [שמים באדמה, מוסיפים לקרקע, מחברים לקרקע לגמרין] ודורשין [הצמיחה החדשה שבאין ערוך לגמרי מהמצב הראשוני]."

מי יבנה את בית המקדש השלישי?

נשתמש במדה הזו ביחס לפסוק שפותח את פרק קכז – "אם הוי' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו אם הוי' לא ישמר עיר שוא שקד שומר".

קודם כל, מה הפשט של הפסוק? צריך שה' יבנה את הבית ושה' ישמור את העיר – כל בנין צריך להיות על ידי הקב"ה, וכל שמירה על ידי ה'. בנין הוא אור פנימי ושמירה היא אור מקיף, בנין שייך לבית ושמירה לכל העיר. לענייננו, הבית הוא בית המקדש והעיר היא ירושלים עיר הקדש¹² – זהו גם פשט הפסוק¹³. בלי ה' הכל "שוא" – "שוא עמלו בוניו בו... שוא שקד שומר".

יכול להיות מצב שה'

נמצא, ואני מודע לנוכחות ה' ולכך שבלי ה' איני יכול כלום, ועדיין אני עושה משהו עצמי? אנחנו אוהבים להסביר¹⁴ את שלש הבחינות של "עוזר ומושיע ומגן" לפי דברי רבי לוי יצחק

מברדיטשוב¹⁵, ובתמצית – ב"עוזר" ההרגשה שאני עושה וה' מסייע; ב"מושיע" ההרגשה שהצלחת העשייה שלי תלויה לחלוטין בישועת ה', כ'שותף שוה' בעשייה; ב"מגן" מורגש שה' עושה הכל מצדו (בחנם, "מגן" בארמית), ללא עשייה שלי כלל. ב"מגן" באמת המודעות לכך שה' עושה הכל 'מנטרלת' את העשייה שלי, אבל בבחינת "עוזר ומושיע" בהחלט גם אני עושה משהו, אבל אני מאמין – ויותר מזה, ממש מרגיש – שה' פה עוזר ומושיע. ההרגשה הזו לא מונעת ממני עשייה. בדרך כלל מדברים על המעלה של "מגן", אבל כאן נדגיש דווקא את המעלה ההפוכה (על דרך המעלה ב"ארדוף אויבי ואשיגים"¹⁶ של דוד המלך על מעלת "אני ישן על מטתי ואתה עושה" של חזקיהו¹⁷, אותה הזכרנו הרבה פעמים¹⁸).

בהקשר של בנין הבית ושמירת העיר, באמת יש שאלה "מי יבנה את בית המקדש השלישי?" – יש לנו בענין מאמרים גדולים במלכות ישראל¹⁹. דרך אגב, השנה, שנת השמיטה, צריך להוסיף בלימוד תורה²⁰ וזו שנה שלמה של מלכות, השנה השביעית. לכן אנו מציעים לכלול בלימוד התורה בשנה זו את שלשת כרכי מלכות ישראל – ללמוד אותם בעיון ולהיות בקיאים בהם, והעיקר להפיץ את מלכות ישראל דווקא בשנת שמיטה.

שוב, מי יבנה את בית המקדש השלישי? יש שתי דעות הפוכות לכאורה – או ש"משיח בונה מקדש"²¹, הבנין על ידי פעולת בשר ודם, או שהמקדש ירד באש מן השמים כשהוא כבר

כא קדושת לוי על מסכת אבות (וכן בליקוטים).
כב תהלים יח, לח.

כג פתיחתא דאיכה רבה פ"ל; איכה רבה ד, טו.
כד נתבאר באריכות בלב לדעת מאמר "אמונה ובטחון" ביאור לפרק ב (ובשיעורים עליו בסדרת "אמונה ובטחון").
כה ראה מלכות ישראל ח"ג שער ה מאמר ג.

כו ראה אג"ק חכ"ד עמ' קנח ויקסו; שערי שמיטה עמ' כט ואילך וש"נ. ובכ"מ.

כז ראה הקדמת פיה"מ לרמב"ם (שהובאו ע"י התו"ט בפתיחה למסכת מדות), וביד החזקה הלכות מלכים פי"א.

יז תהלים פה, יב.

יח בית המקדש = 861, משולש אם; ירושלם עיר הקדש = 1275, משולש נ – שני השרשים סוד אמן, משולש אחד, ידוק.

יט ראה ברד"ק על אתר, ועוד.

כ מעין גנים נשא עמ' לג; בעתה אחישנה עמ' רעא. וראה בהתוועדות ח"י אלול השתא (עובדה והובאה בגליון נצבים ראש השנה וילך ש"ז).

**יש "בוניו" והם
"עמלו". אל
תחשוב שהעמל
שלהם הוא "שוא"
כי ה' עושה הכל –
אדרבא, זו נשיאת
ההפכים שהולכים
יחד של "דירה
בתחתונים"**

והייתי שמח לשמוע את הצד החיובי, מה יקרה כשה' יבנה את הבית? לשם כך צריך לעשות נסירה בפסוק – לעקור את המלה "לא" ממקומה ולשתול אותה במקום אחר. לעשות כאן דרוש בדרך "גורעין ומוסיפין ודורשין" ולומר 'אם הוי' יבנה בית – לא שוא עמלו בוניו בו, אם הוי' ישמור עיר – לא שוא שקד שומר'. במספרים השינוי הזה הולך יפה, "לא שוא" עולה 338, פעמיים 13 ברבוע, וממילא פעמיים "לא שוא" עולה הוי' ברבוע (676), אומר הוי' בשלמות (זהו גם הערך של ביטוי שלם בהמשך הפרק, "הנה נחלת הוי' בנים"^{לא}, שראשי התיבות שלו הם אותיות "יבנה" הנ"ל).

[הערה מהקהל: יש שיר ישראלי, שנעמי שמר חברה לזכר אביה החלוץ שהיה שר על בית המקדש, שאומר אותו דבר – 'אם בהר חצבת אבן להקים בנין חדש, לא לשוא אחי חצבת לבנין חדש, כי מן האבנים האלה יבנה המקדש'...] בסדר, שנת השמיטה היא שנה של "זמרת הארץ" – מתאים לעשות בירורים על "זמרת הארץ", שירי ארץ ישראל הישנים... מה החידוש בדרשה הזו? מה שאמרנו לגבי "מי יבנה את בית המקדש". אם ה' כן יבנה בית – אם ה' יבנה את הבית, הכל ה' – אל תחשוב ש"שוא עמלו בוניו בו". זו נשיאת הפכים גמורה. לכאורה, "אם הוי' יבנה בית" – רק ה' יבנה את הבית, אין יותר "בוניו", אנחנו לא עושים כלום. הפסוק מחדש לי ש"לא שוא" אלא "עמלו בוניו בו" – יש "בוניו" והם "עמלו". אל תחשוב שהעמל שלהם הוא "שוא" כי ה' עושה הכל – אדרבא, זו נשיאת ההפכים שהולכים יחד של "דירה בתחתונים"^{לב}, על דרך "מקום

גמור, בנוי ומשוכלל^{כח}. ידוע התיווך בדרך כלל בחסידות^{כט}, שגם מוסבר אצלנו באריכות, שמישיח הוא בתכלית הבטול גם כאשר הוא פועל משהו בידים שלו. הוא בתכלית המנוחה, הענין של שנת השמיטה. מנוחה היא מנוחת הדעת – הוא בדעת דגדלות בתכלית, מרגיש ש'אני לא עושה כלום, רק ה' עושה'. העשיה בתודעה הזו גופא היא ירידת בית המקדש מן השמים. זהו, בקיצור נמרץ, הווארט של "מי יבנה את בית המקדש?", חלק גדול מהתורות של מלכות ישראל.

**"אם הוי' יבנה בית –
לא שוא עמלו בוניו בו"**

בשביל מה אמרנו זאת? נשתמש במדה של סוד הנסירה בפסוק הזה:
קודם כל, נשים לב לתופעה יפה: כתוב כאן פעמיים הביטוי "אם הוי'". המלה "אם" הולכת עם בינה, סוד "אם לבינה תקרא"^ל – בינה גם לשון בנין. והנה, "אם הוי'" עולה **בינה-יבנה** (שעולה גם **אלול**). אם כן, יש כאן שלש פעמים יבנה – "אם הוי'... יבנה... אם הוי'". בפסוק התיאור הוא שלילי – הבניה לא כמו שצריך, כפי שמסביר רש"י. שלמה לא בנה מהתחלה עם אמונה שלמה – היו לו כוונות לא טובות – ולכן מהתחלה אומר לו דוד אביו 'שלמה, בני יקרה, אם ה' לא יבנה את הבית, אם לא תבנה כדבעי, כל מה שתשקיע בבנין הוא שוא'.
בכל אופן, הפסוק מתחיל בצד השלילי,

כח רש"י על סוכה מא, א; ר"ה ל, א; מנחות סח, א. תוספות שבעות טו, ב ד"ה "אין" (בשם התנחומא – ראה תנחומא כי תשא יג, פקודי יא ותנחומא בומר בראשית יז). וכן משמע בזהר ח"ג רכא, א (וראה גם ח"א כא, א; כח, א; ח"ב נט, א; קח, א).

כט ראה בספר "ביאורים בהלכות בית הבחירה" (עיי"ש במפתח), וכן ב"שערי גאולה" עמ' קי ואילך.

ל משלי ב, ג.

לא פסוק ג.

לב תנחומא נשא טז; תניא פל"ו.

ארון אינו מן המדה^{לג} שמתחולל בתוך הבית. זו דוגמה של שימוש במדה שהרב המגיד אמר שהיא סוד הנסירה – "גורעין [לשון גרעין, כנ"ל] ומוסיפין ודורשין" – על הפסוק הראשון של פרק קכז בתהלים. ה' עושה את הכל – ועדיין לא שוא מה שאני עמל בדבה. ה' שומר את הכל – ועדיין לא שוא מה שהשומרים בשר ודם שוקדים על מלאכתם.

המפרשים^{לד} מסבירים ש"שקד" פירושו לא רק מהירות, כמו עץ השקד^{לה}, אלא גם תהליך בטוח (דליגינט באנגלית) – עשיה בחריצות והתמדה, כמו שאומרים על לימוד התורה "שקידה והתמדה". בתורה צריך גם לעמול, עמל תורה. כתוב "אדם לעמל יולד"^{לו}, והשאלה איזה עמל – עמל מלאכה? עמל שיחה? – והמסקנה היא עמל תורה^{לז}. בתוך התורה גופא צריך שקידה והתמדה. חלק מהעמל והשקידה שלנו לבנית הבית ושמירת העיר באופן הנכון הוא עמל ושקידה בתורה שבענין, במלכות ישראל, כמו שהצענו.

"עושי דברו לשמוע בקול דברו"

נחזור לפסוק "גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו" שמזכיר הצמח צדק – הפסוק של שמיטה בדברי חז"ל, שהזהר דורש על בנין המלכות, בנין פרצוף רחל: "דברו" היינו המלכות, עולם הדבור, שאנחנו צריכים לתקן לעשות אותה

האדם צריך

לעשות - לעשות
לעשות-לעשות
- וכשהוא עושה
המציאות נתקנת,
הצירוף משתנה,
וצריך לשמוע מה
הוא עשה

ואחר כך "לשמוע בקול דברו". רבי אברהם אבולעפיא מסביר הרבה את העקרון הזה – אצלו זהו הכח של הנבואה, אתה מתמקד בצירוף אחד ולפתע הוא משתנה ואתה שומע או רואה משהו אחר. יש לו ספר שנקרא "אמרי שפר", משום שהוא מבוסס על השרש שפר שיש משמעות בלשון הקדש לכל הצירופים שלו (כלומר, שכל אחד מששת צירופיו הוא שרש בלשון המקרא – תופעה נדירה, שיש לה רק שבע דוגמאות). אתה מתמקד ב־שפר ופתאום אתה רואה שרף – המלאכים של עולם הבריאה, "שרפים עמדים ממעל לו"^{לח} – ואז הופך פתאום לפרש שרוכב של סוס וכו'. בראש של מי שמתבונן כך יש סרט, שמורכב מהרבה 'סטילס' שמתחלפים מהה. מצד אחד אתה עושה ומתקן, ומצד שני אתה שומע ו'מקבל' מה שיצא- יוצא לך 'מעצמו'.

מה העבודה שלנו? אנחנו מדברים הרבה על "קביעה רצונית"^{לט} – היכולת של האדם לקבוע את המציאות כשהוא מחליט עליה בצורה חדה ובהירה. כאן יש משהו קצת אחר, יותר מתאים לאי-בהירות של "לשכן בערפל"^מ של שנת תשפ"ב^{מא}. שוב, "עושי דברו" הוא תיקון הדיבור של המלכות, אבל כשאדם מתקן את הדיבור הצירוף משתנה – ואז צריך "לשמוע בקול דברו", לשמוע מה יצא מהתיקון. האדם צריך לעשות – לעשות-לעשות-לעשות^{מב} – וכשהוא עושה המציאות נתקנת, הצירוף משתנה, וצריך לשמוע מה הוא עשה, מזכיר את "נעשה ונשמע"^{מג} (פסוק שחז"ל^{מג} מסמיכים אליו את הפסוק "עושי דברו לשמוע בקול דברו"). עשיה

לח ישעיהו, ב.

לט לב לדעת מאמר "אמונה ובטחון" פ"ח.

מ מלכים א' ח, יב.

מא ראה שיעור ה' אלול פ"א (נדפס בגליון נצבים ר"ה) וגם בשיעור ליל א' דר"ה הנדפס בגליון זה.

מב ראה תורת אבות (סלאנים) לבראשית ב, ג ושיעור ט"ו מנחם-אב פ"א (נדפס בגליון שופטים פ"א).

מג שמות כד, ז.

מד שבת פח, א.

לג יומא כא, א.

לד ראה רד"ק על אתר (וכן במצודת דוד).

לה ראה ספר השרשים לרד"ק ערך 'שקד' (וכן בפירושו לירמיה א, יא. ועוד).

לו איוב ה, ז.

לז סנהדרין צט, ב.

מהסוג הזה מתאימה לנשיאת ההפכים של 'אם לעשות ואחר כך לשמוע מה פעל ה' מתוך ה' יבנה בית לא שוא עמלו בוניו בו' – עלינו העשיה שלנו.

הַלּוּמֵד עַל חֵנֶת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ עבודת עשי"ת, הנסירה ובנין המלכות, רמוזה בפסוק "אם הוי' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו".
- ◆ סוד הנסירה הוא "גורעין ומוסיפין ודורשין" – זריעת גרעין אמת שירקב ותצמח ממנו אמת חדשה.
- ◆ משיח בונה מקדש מתוך תודעה שה' עושה הכל – וזו ירידת המקדש באש מן השמים.
- ◆ השמיטה מכניסה לתודעת עשיה מתוך מנוחה – עשיה במוחין דגדלות והכרה שרק ה' הוא העושה.
- ◆ "דירה בתחתונים" היא נשיאת ההפכים של ההכרה שה' עושה הכל – אך העשיה שלי אינה לשוא.
- ◆ בשנת השמיטה יש להוסיף בלימוד והפצת עניני "מלכות ישראל" בעמל ושקידה – לזירוז בנין המלכות.
- ◆ עבודת "עושי דברו לשמוע בקול דברו" היא לעשות-לתקן את המלכות ("דברו") במציאות – ורק לאחר מכן לשמוע את ה'צירוף' שנוצר כתוצאה מהתיקון.

צִם-צוּם

המלה צום קשורה ל'צמצום'. צִמְצוּם אותיות **צִם צוּם**. על ידי הצום אנחנו מצטמצמים. אחד הסודות הכי עמוקים בקבלה הוא "סוד הצמצום" – הקב"ה צמצם את אורו האין-סופי ויצר מעין חלל ריק וחשוך שבתוכו נברא העולם (כמובן, לא מדובר על תיאור גשמי כפשוטו). משמעות נוספת למושג צמצום היא ריכוז. התכלית היא צמצום-ריכוז האור האלוקי בתוך הבריאה המוגבלת, "התאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים". זהו הסוד של הצמצום שלנו ביום הכיפורים: כך אנו מזדככים ו'מושכים' את הקב"ה לצמצם את שכינתו ולהתגלות בתוכנו. "עתידין צדיקים שאומרים לפניהן קדוש, כדרך שאומרים לפני הקב"ה".

[מאמר 'שבת שבתון' בספר תשובת השנה]

”וערפל תחת רגליו”

קיצור מהלך השיעור

בליל א דראש השנה נתן הרב עוד גוון בהתבוננות על שנת **”לשכן בערפל”**, אליה נכנסנו כעת – על יסוד הפסוק **”וערפל תחת רגליו”**. מתוך השוואת פסוקי ”תחת רגליו” צמחה התבוננות שלמה בסוד **העליה בהיכלות** בעבודה שמחדש אב ועד לשיא העליה בקדש **ביום הכיפורים**.

”הודאי שמו כן תהלתו”^ה, והוא רוצה לשכון דווקא בערפל – יש ודאות בתוך האי־ודאות. יתכן שערפל לכשעצמו הוא לא כל כך טוב – אני לא יודע מה יהיה – אבל בשביל זה יש **בית המקדש** (שהוא גם בגימטריא **ראש השנה**), שאומרים שה’ שוכן בתוך הערפל דווקא. לא ודאי לי מה יהיה, אבל ודאי יהיה טוב – כי ה’ הוא עצם הטוב ו”טבע הטוב להיטיב”^ו (לרעים ולטובים^ז).

”ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר”

בכל אופן, כאן לא כתוב שה’ שוכן בתוך הערפל אלא **”וערפל תחת רגליו”**. הזכרנו

ה פיוט ”וכל מאמינים” לימים נוראים.
ו ראה ע”ח שער הכללים רפ”א; עמק המלך שער שעשועי המלך רפ”א; תניא, שער היחוד והאמונה פ”ד.
ז לשון הפיוט ”וכל מאמינים” הנ”ל.

ודאות בתוך אי־ודאות

כשאמרתי תהלים לפני ערבית שמתה לב ללשון הפסוק בפרק יח – **”וערפל תחת רגליו”**^א. זכרתי את הביטוי הזה כבר קודם בהקשר לשיעורים שלנו לאחרונה על סוד הערפל, אבל כעת חשבתי עליו יותר. הרי אנחנו מדברים מתחלת אלול^ב על הרמז של שנת **תשפ”ב** – **”לשכן בערפל”**^ג. ערפל הוא סמל של אי־ודאות – מצב שהוא לא תמיד טוב. אבל שלמה המלך אומר, בחנוכת בית המקדש, ש”הוי’ אמר לשכן בערפל” – ה’ רוצה (”אמר” היינו אמירה בלב^ד) לשכון בערפל. ה’ הוא ודאי,

נרשם (מהזכרון) ע”י איתיאל גלעד. לא מוגה. ליל א’ דראש השנה תשפ”ב – כפ”ח.

א תהלים יח, י (ומקבילו בשמואל”ב כב, י).

ב מוצאי ד’ אלול פ”א.

ג מלכים”א ח, יב.

ד ע”ד ”לך אמר לבי” (תהלים כז, ח). וראה מפרשים שה”פ במלכים.

העשיה, "המעשה הוא העיקר"^ח – ואילו "כעצם השמים לטהר" הוא ביטוי מיוחד, שייך ל"עצם", משהו עצמי, המתגלה דווקא בלבוש המחשבה הבהירה, "כעצם השמים".

רמזי "וערפל תחת רגליו"

נעמיק קצת יותר בביטוי "וערפל תחת רגליו": מה הגימטריא שלו? בשבת ויום טוב צריך לדעת לעשות גימטריאות בלי מחשבון... "וערפל תחת רגליו" עולה 1443. כמה אותיות יש כאן? [13]. יש ממוצע? [אלף-

פלא.] יותר טוב לומר פלא, כי כמו שהסברנו האותיות העיקריות בערפל הן פל, ער-פל, השער של פלא. כמה מלים יש כאן? [3]. גם להן יש ממוצע – ממוצע כל מלה הוא 13 פעמים השליש של 111, 37 (יחידה, שהוא גם המספר הראשוני ה-13), 481, מספר השראה של 16.

אבל הרמז העיקרי ש'הדליק' אותי כאן, ובגללו אמרנו את הכל, הוא שיש כאן בכל מלה מספר לא-זוגי של אותיות, כך שיש אות אמצעית בכל תבה – אמצעי התיבות של "וערפל תחת רגליו" הם רחל לפי הסדר! ראש השנה, עם כל עשרת ימי תשובה, הם ימים של בנין פרצוף רחל^ט. רחל היא ההבעה של המלך, הבעת אלקות. בהתחלה הנוקבא עומדת אחר באחור וצריך לעשות נסירה ולבנות אותה ואחר כך לסובב אותה פנים בפנים^י. באמת בהתחלה יש שלב שהיא "תחת רגליו" – נקודה תחת היסוד^י, הנצח וההוד. הנוקבא תחת הבטחון

הרמז העיקרי
ש'הדליק' אותי
כאן, ובגללו אמרנו
את הכל, הוא שיש
כאן בכל מלה
מספר לא-זוגי של
אותיות, כך שיש
אות אמצעית בכל
תבה – אמצעי
התיבות של
"וערפל תחת
רגליו" הן רחל לפי
הסדר!

שהערפל הראשון שה' שוכן בו הוא במתן תורה – "ויעמד העם מרחק ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים"^ח – וגם שם יש פסוק של "תחת רגליו". משה ואהרן ושבעים הזקנים רואים את אלקי ישראל "ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר"^ט. בפשט, "כעצם השמים לטהר" הוא הפוך מערפל – "עצם השמים לטהר" הוא כשהשמים נקיים מכל ענן וערפל. עננים לפעמים מסמלים דברים לא טובים והשבח הוא שהשמים טהורים מענן.

רש"י מביא בפשוטו של מקרא את דברי חז"ל^א ש"כמעשה לבנת הספיר" היינו "בשעת השעבוד, לזכור צרתן של ישראל, שהיו משועבדים במעשה לבנים" ואילו "כעצם השמים לטהר" הוא בזמן הגאולה, "משנגאלו היה אור וחדוה לפניו". לפי הפירוש הזה ה"וערפל תחת רגליו" מקביל ל"ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר" – בזמן הגלות יש ערפל, אי-ודאות, וכשמגיעה הגאולה מתפוגג הערפל וזוכים לודאות "כעצם השמים לטהר" (בכל אופן, בביטוי שאומרים בראש השנה בתפלה, "ערפלי טהר"^ב, רואים בפירוש חבור של "וערפל תחת רגליו" עם "ותחת רגליו... וכעצם השמים לטהר"). בכל אופן, בלי הפירוש של חז"ל הייתי מבין שגם "כמעשה לבנת הספיר" הוא תיאור חיובי – הרי הספיר זו אבן טובה ומאידה.

"מעשה לבנת הספיר" הוא "מעשה" – דברנו לאחרונה^ב כמה פעמים על החשיבות של

ח שמות כ, יח.

ט שמות כד, י.

י ראה ישעיה מד, כב ואיכה ג, מד.

יא ראה ספרי בהעלותך פיסקא כו; ירושלמי סוכה פ"ד מ"ג (ומופיע גם בויקרא רבה כג, ח).

יב תפלת מוסף, ברכת זמירות.

יג שיעור ט"ו מנחם-אב פ"א (אמונה ובטחון 35 – נדפס

בגליון שופטים פ"א).

יד ע"פ אבות פ"א מי"ז.

טו ראה גם בשיעור "לא שוא עמלו בוניו" הנדפס בגליון.

טז שנה"כ ופע"ח דרושי ר"ה.

יז שנה"כ הקדמת דרושי ר"ה; פע"ח שער תפלות ר"ה

פ"ג.

שלמעלה מטעם ודעת, מתוך מצב של ערפל, וכאן ההוד הוא "כעצם השמים לטהר", בהירות. דברנו בשיעור בערב ראש השנה על אמת ואמונה – בהוד יש אמונה תמימה, טהורה, כך שגם בתוך הערפל יש ודאות. על הפסוק "ובא השמש וטהר"^{כב} פרשו חז"ל^{כג} דהיינו "טהר יומא", "אדכי יומא" ("נתפנה מן העולם השמש", רש"י שם). היינו הטהרה שיש בהערב שמש דווקא, זמן של הוד (חשך וערפל). בגלות ("מפני חטאינו גלינו מארצנו") "הודי נהפך עלי וגו"^{כד}, אבל כשמגיעה הגאולה – כמו שחז"ל מפרשים כאן – הכל נהפך לבהירות ואור.

ההיכל הבא, שכנגד הנצח, הוא היכל "נוגה" – גם מפתיע, כי נוגה הוא אור מעורב בחשך – אור חלש יותר מ"כעצם השמים לטהר" – אור של זריחה, כשהחשך והאור שמתחיל לנצנץ עוד מעורבים (כמו בפסוק "וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום"^{כה}). קצת מפתיע שאחרי הבהירות של עצם השמים לטהר בהוד מגיעים לנוגה בנצח – אם זו היתה התקדמות מלמעלה למטה אפשר להבין זאת, אבל בסדר של עליה מלמטה למעלה זה לא כל כך מובן. נמצא שיש כאן מעין נשיאת הפכים, אי־ודאות (בנצח) שגבוהה מהודאות (בהוד). צריך לומר שהאי־ודאות של היכל נוגה היינו באמת הקדמה מוכרחת כדי לעלות לדרגה של ודאות עוד יותר גבוהה, ל"תתן אמת ליעקב"^{כו} בתפארת (הבאה כאן לאחר גבורה וחסד, כמו שיתבאר מיד) – מעין 'קָרַן זוּיַת', נקודת 'איך' בין 'יש' ל'יש' (נקודת אי־ודאות בין ודאות לוודאות), השייכת

כב ויקרא כב, ז.

כג ברכות ב, ב.

כד דניאל י, ח.

כה משלי ד, יח. וראה פירוש הגר"א שם ש"אור נגה" היינו אור המעורב בחשך, ויש לראות במלה "ארח" רמז לאור: חשך. אם כן, ב"אור נגה" טמון כח להפוך חשך לאור (על דרך "והיה יגיה חשכי") – זו מעלה בנצח (צ בתוך נח'חן, בגימטריא נגה) גם ביחס ל"נצם השמים לטהר" (גילוי אור מלמעלה, סוד "המלך בשדה", כדלקמן) של הנגה, ודוק.

כו מיכה ז, כ.

הפעיל (נצח) והבטחון הסביל (הוד) של הז"א. "תחת רגליו" יכול להיות גם במובן של 'במקום רגליו' – הנוקבא עומדת אחור באחור במקביל לנהי"ם של הזכר^{כז} (כאשר רגל ימין שלו מול רגל שמאל שלה ולהיפך^{כח}).

סוד ההיכלות

מאיפה אנחנו מכירים את הביטויים "מעשה לבנת הספיר" ו"עצם השמים לטהר"? מסוד חשוב, ששייך גם לימים האלה – סוד ההיכלות. איפה אנחנו נמצאים בראש השנה? זהו יום הדין,

דנים את האדם, והדין שייך להיכל הזכות – בו נמצאת ה"מתיבתא דרקיעא"^{כט}, בית דין של מעלה. אנחנו ב"היכל הזכות" – הוא לא נקרא 'היכל החובה' ח"ו, דנים את כולם לכף זכות, כולם זכאים בדין.

בהיכלות "היכל לבנת הספיר" הוא ההיכל של היסוד והמלכות ביחד – "תחת רגליו" כפשוטו, תחת הנצח וההוד. הרמז של רחל מתאים כאן מאד – המלכות היא רחל, אותה מחליף אחר כך דוד המלך בתור הרגל

הרביעית של המרכבה^{כו}, והיסוד הוא יוסף, הבן של רחל אמנו – כל ההיכל הוא של רחל.

היכל "עצם השמים לטהר" הוא ההיכל של ההוד. קצת פלא, הוד הוא הודאה על מה

זהו יום הדין, דנים את האדם, והדין שייך להיכל הזכות – בו נמצאת ה"מתיבתא דרקיעא", בית דין של מעלה. אנחנו ב"היכל הזכות" – הוא לא נקרא 'היכל החובה' ח"ו, דנים את כולם לכף זכות, כולם זכאים בדין

יח ראה פע"ח הנסמן בהערה הקודמת.

יט ראה פע"ח שער התפלין פ"א.

כ לכללות ענין ההיכלות ראה זהר ח"א מא, א (ואילך); ח"ב רמה, א (ואילך); ע"ח שמו" (כסא הכבוד) פ"ג; שיעורי ד"ה מנחם אב ע"ט.

כא ראה ברית כהונת עולם מאמר "פרי עץ הדר" פכ"ג.

מתי מגיעים להיכל הרצון? מתי אנחנו מרוצים לקב"ה? ביום כיפור. הכהן הגדול נכנס ביום הכיפורים גם להיכל הכי גבוה, "היכל קדש הקדשים", אבל כל עם ישראל נמצא בהיכל הרצון

אור לחשך; "היכל עצם השמים לטהר" היינו הגילוי של "המלך בשדה"^{לג} בחדש אלול (כאשר ה"שדה" של המלך העליון הוא "השמים"); ו"היכל לבנת הספיר" שייך לחדש אב. לפי הפירוש של חז"ל, שזהו הזמן של הגלות, הוא שייך לתשעה באב. לפי הפירוש הפשוט, שזו אבן טובה, הוא שייך לחמשה עשר באב, חג השידוכים – תכשיט שהחתן קונה לכלה (שייך ליחוד בין היסוד והמלכות שבהיכל לבנת הספיר).

ולסיכום:

היכל לבנת הספיר	אב
היכל עצם השמים לטהר אלול	
היכל נוגה	ערב ראש השנה
היכל הזכות	ראש השנה
היכל האהבה	עשרת ימי תשובה
היכל הרצון	יום כיפור
היכל קדש הקדשים	כהן גדול ביום כיפור
כששרנו "ובכן צדיקים" חשבתני – מי הצדיקים האלה? כולם! הקב"ה כבר כתב את כולם בספרם של צדיקים ב"אֲדִינִי שפתי תפתח" בתפלת ערבית – כעת נשאר לנו רק לטייל בהיכלות... שוב, אנחנו בטוחים, גם בתוך הערפל, שיהיה בסדר, שנזכה בדין. הקב"ה הוא טוב ויהיה בסדר, וגם אנחנו נהיה בסדר – כמו שהזכרנו ^{לד} בשם הרבי ר' בונים שבעל תשובה אומר ש'מעכשיו אהיה בסדר', "אהיה טוב בודאי מעתה" ^{לה} .	

עד כאן הרהורים מאמירת התהלים – יש כאן כבר די הרבה חומר למחשבה.

לסוד משה רבינו (שאמר על עצמו "ונחנו מה") השייך למדת הנצח.

לאן עולים מהנצח? בסדר של הספירות באה התפארת, אבל בהיכלות מדלגים על התפארת – לה שייך היכל הרצון, שבא בסוף – ישר להיכל הזכות, בו אנחנו נמצאים כעת. מתי מגיעים להיכל הרצון? מתי אנחנו מרוצים לקב"ה? ביום כיפור. כשנגמרת הכפרה, "לפני הוי' תטהרו"^{לו}, אנו מרוצים לקב"ה, זהו "היכל הרצון". הכהן הגדול נכנס ביום הכיפורים גם להיכל הכי גבוה,

"היכל קדש הקדשים", אבל כל עם ישראל נמצא בהיכל הרצון.

מה נמצא בין היכל הזכות להיכל הרצון? היכל האהבה. לפי הסדר שאמרנו, זהו ההיכל בו נמצאים בעשרת ימי תשובה – ימים של תשובה מאהבה (ההופכת זדונות לזכויות^{לב}), כח שמקבלים משהותנו בהיכל הזכות בראש השנה), "דרשו הוי' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב"^{לז}, היינו קירוב המאור לניצוץ כמבואר בדא"ח^ל, אהבת עצמותו יתברך אל בנו יחידו, ישראל, המעוררת אהבה רבה לה' בלבנו, "כמים הפנים לפנים"^{לא}.

כעת אפשר ללכת גם אחורה – "היכל נוגה" הוא ערב ראש השנה, כאשר כל החיות של השנה הקודמת מסתלקת ובעצם עולה להיות מ"נ (כמו שהסברנו^{לז}), זמן של נוגה וערבוב בין

לז ויקרא טז, ל.

לכ יומא פו, ב.

לכ ישעיה נה, ו.

ל דרך חיים (לאדמו"ר האמצעי), כא; ב; כד, ד ואילך; צא, א ועוד.

לא משלי כז, יט.

לב שיעור מוצש"ק פרשת כי-תבוא פ"א (ח"ב) – נדפס בגליון ר"ה.

לג לקו"ת ראה לב, ב.

לד שיעור י"ב אלול השתא, פורסם בגליון כי תבוא תשפ"א. לה רמתים צופים סימן א אות ט.

"אני לדודי ועלי תשוקתו"

קיצור מהלך השיעור

אשתקד בקר הרב בהר המנוחות, בציונו של ה'משפיע' שלו – הרה"צ ר' אשר פריינד זצ"ל – במוצאי יום כיפור, היארציית שלו (לאחר בקור בהר הזיתים, בציונו של חמיו, הרה"ח ר' משה-צבי סגל ע"ה, שהיארציית שלו ביום כיפור). אחרי התפלה על הציון ישב הרב ברכב ומסר שיעור קצר על העבודה שלמחרת יום כיפור. מחד, המעבר מהימים הנוראים לשמחת סוכות הוא עליה בקדש מימי התשובה לימי התשוקה לה' (בכך עוסק פרק א). מאידך, מיד במוצאי יום כיפור מורגשת נחיתה' לשגרה, ואז נדרשת עבודת תשובה מיוחדת – מציאת ה' דווקא בתוך השגרה. עבודה זו היתה מיוחדת לר' אשר, שלימד שיקר עבודת ה' היא מציאתו ב'סיבות' של חיי היום-יום, ולא איזה 'היי' של קדושה. בכך עוסק פרק ב, החותם בפרקי התהלים שראוי לומר כאשר מבקרים בציונו של ר' אשר.

בארבעים הימים האלה היה משה רבינו בהר, לקבל את הלוחות השניים, ולפי המנהג של הבעל שם טוב³ אומרים בימים האלה גם את ספר התהלים – מראש חדש אלול אומרים בכל יום שלשה פרקים, וביום כיפור אומרים הרבה יותר משלשה פרקים – ביום כיפור אומרים את לו הפרקים האחרונים של הספר. כלומר, ביום כיפור אומרים יב פעמים שלשה פרקים, רמז שיום הכפורים שקול כנגד יב הימים האחרונים של חדש אלול, שהם כנגד יב חדשי השנה, כנודע²

ב לוח "היום יום" א' אלול.

ג ספר השיחות תש"ג עמ' 177. ראה אוצר מנהגי חב"ד אלולתשרי עמ' כ (סמ"ב ואילך) וש"נ.

א. מימי תשובה לימי תשוקה

יום כיפור – שיא ה"דודי לי"

[נגנו "וטהר לבנו" – ניגון שר' אשר מאד אהב.]

עד יום כיפור אנחנו עדיין ב"אני לדודי ודודי לי" – כל ארבעים הימים (כרמוז בס"ת "אני לדודי ודודי לי") מראש חדש אלול עד יום כיפור.

נרשם ע"י איתיאל גלעד. לא מוגה. מוצאי יו"כ תשפ"א – הר המנוחות.

א שה"ש ג, ו. וראה ראשית חכמה שער התשובה פ"ד (ד"ה "עוד יש" קטו, א); ב"ח לטור או"ח סימן תקפ"א; אה"ת ראה עמ' תשפ"א. ובכ"מ.

אנחנו כבר

למחרת יום כיפור
– היארצייט של
ר' אשר זצ"ל.
הוא כוון זאת
במיוחד, כידוע,
כדי שישפיקו
לטעום משהו
לפני ההסתלקות
והלויה

כוון זאת במיוחד, כידוע^ט, כדי שישפיקו לטעום משהו לפני ההסתלקות והלויה. אם כבר גמרנו את ה"דודי לי", מה קורה עכשיו?

כתוב^י שעכשיו, ארבעת הימים בין יום כיפור לסוכות, הם ימים של החזרת פנים בפנים. הנסירה נגמרה ביום כיפור וכעת אנחנו – כנסת ישראל, הנוקבא – צריכים להסתובב ולהגיע לעמידה פנים בפנים עם ז"א.

אחר כך, סוכות הוא כבר החיבוק, "וימינו תחבקני"^{יא}, הושענא־גרבא הנשיקין, סוד "מנהג נביאים" של חבטת הערבות^{יב}, ובשמיני עצרת, תפלת גשם, כבר הזיווג^{יג}.

שוב, יכול להיות משהו יותר מ"דודי לי"? צריכה להיות כעת עוד יותר אהבה – החזרת פנים בפנים וכו'. בשיר השירים יש שני פסוקי "אני לדודי". הראשון "אני לדודי ודודי לי" – הפסוק של אלול, עד יום כיפור, השיא. כעת עוברים לפסוק השני – "אני לדודי ועלי תשוקתו"^{יד}. "דודי לי" פירושו שהדוד בשבילי, רוצה אותי – זה עד יום כיפור. אבל התשוקה – "ועלי תשוקתו" – מתחילה מהיום. זו בחינה אחרת לגמרי של התקשרות בין קוב"ה לכנסת ישראל.

עוברים כעת מימי תשובה לימי תשוקה^{טו}. התשובה בעשרת ימי תשובה היא עדיין

(מח"י אלול, יום ההולדת, ה"מזל גובר", של שני המאורות הגדולים, מורנו הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן, ועד לכ"ט אלול, יום ההולדת של אדמו"ר הצמח צדק).

לו הפרקים האחרונים הם ר"ת "דודי לי" של "אני לדודי ודודי לי" – עיקר ה"דודי לי" הוא ביום כיפור. יש אומרים שהחצי הראשון של אלול הוא "אני לדודי" (ר"ת אל) והחצי

השני של אלול – מהסיהרא באשלמותא דחדש אלול (יום יסוד תומכי תמימים^{טז}) – הוא ה"דודי לי". לפעמים כתוב^{יז} ש"דודי לי" מלמעלה הוא דווקא בעשרת ימי תשובה, אחרי שכל ימי אלול הם "אני לדודי" מלמטה. אבל הבחינה העצמית של "דודי לי" היא דווקא ביום כיפור, וכל הימים שלפני כן הם יחסית "אני לדודי" מלמטה למעלה. הרמז, כמו שאמרנו, הוא ש"דודי לי" ר"ת לו, לו הפרקים שאומרים ביו"כ. ועוד רמז: "דודי לי" עולה 70 ויש בו 7 אותיות, כך שהערך הממוצע של כל אות הוא י – רמז לחג ה"עשור", יום הכפורים (השבעים רומזים גם לחיי דוד המלך, "ימי שנותינו בהם שבעים שנה"^{יח}, שהוא סוד הדוד של שיר השירים, "דודי לי" – ה', הדוד העליון, סלח לדוד על חטא בת שבע ביום הכפורים^{יט}).

מ"אני לדודי ודודי לי" ל"אני לדודי ועלי תשוקתו"

עכשיו מוצאי יום כיפור, אנחנו כבר למחרת יום כיפור – היארצייט של ר' אשר זצ"ל. הוא

ט ראה ר' אשר מפי תלמידיו (וינשטוק, תשס"ח) עמ' 59.

י פע"ח שער ראש השנה פ"ב. ובכ"מ.

יא שיר השירים ב, ו. זהר ח"ג ריד, ב; שעה"כ דרושי ר"ה פ"א

יב סוכה מד, א.

יג פע"ח שער הלולב פ"ח. ובריבוי מקומות.

יד שיר השירים ז, יא.

טו בחלק אחר של השיעור – שנמסר בתחלת שנת תשועה (תשפ"א) – דובר על המלים תשועה־תשורה־תשוקה (שכולן באותו משקל) כנגד כתר־חכמה־בינה־דעת (והמובא כאן הוא קיצור ממה שנתבאר שם באריכות יותר).

ד ספר השיחות תש"ב עמ' 133; לוח "היום יום" ט"ו אלול. ובכ"מ. ראה שיחת ח"י אלול תשכ"ז (תו"מ ח"ג עמ' 370 ואילך).

ה לקו"ת ראה לב, א.

ו ויקרא טז, כט. ובכ"מ.

ז תהלים צ, י.

ח זהר ח"א ח, ב.

של רבי אלימלך^{כב}, שר' אשר היה מאד קשור אליו (וגם אמר לנו בייחוד ללמוד את ספרו). צריך לצייר אש, שאתה מפיל את עצמך לתוכה על קידוש ה', אין ה' יותר מזה^{כג}. פתאום מגיעים לערבית והכל חוזר לשגרה, אין יותר "זכרנו לחיים", "מי כמוך", "וכתוב" ("והתוכם"), "ובספר חיים", אין יותר "המלך הקדוש" – הכל חוזר לרגיל. מה קרה? הייתי ב"המלך הקדוש", בשעשועי המלך הקדוש בעצמותו, וכעת אני חוזר ל"האל הקדוש".

היינו בכל הכוונות של חמש התפלות של היום הקדוש, "אחת בשנה"^{כד}, כנגד נרנח^{כה}, עד נעילה (גילוי היחידה שבנפש, מסירות נפש בפועל ממש, כנ"ל בענין הכוונה בשעת אמירת "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"), התפלה החמישית^{כז} – ואחר כך תפלת ערבית 'ככה', מהר. יש אפילו מקומות^{כח} שאומרים בפירוש שאת תפלת ערבית אחרי יום כיפור צריך להתפלל מאד מהר, לגמור בצ'יק. בחב"ד דווקא כתוב^{כט} שאת שחרית של ערב יום כיפור, ט' תשרי, אומרים מהר מהרגיל. יש גם מסורת על תפלת ערבית במוצאי יום כיפור, אבל לא צריך לומר זאת – כך עושים טבעי, אין יותר סבלנות. 'מה אתה רוצה ממני ה' התפללתי אליך חמש תפלות. אתה רוצה עוד תפלה?!' עושים ככה

כב בתחילתו - סעיף א.

כג וראה בסיפור על רבי מרדכי מנדבורנה, הנדפס בגליון זה, ש'היי' הוא סגולה לילדים - סגולת פוריות הנמשכת מיום כיפור (האסור בתשמיש המטה) למוצאי יום כיפור (בפרט כאשר מזדמן בו ל"ט).

כד שמות ל', ויקרא טז, לד. וראה עטרת ראש שער יוה"כ פ"ב ואילך.

כה ראה לקו"ט ס"פ פינחס.

כו התפלה החמישית היא סוד ה"חמישית [משיחית] לפרעה" (בראשית מז, כד) "דאתפרעו ואתגליין מניה כל נהורין" (זהר ח"א רי, א). "ונתתם חמישית לפרעה... לפרעה לחמש" = ד"פ יחידה במשולש, גילוי עצם היחידה שבנפש בשעת נעילה, כנ"ל.

כז ראה סידור בית יעקב במקומו; מטה אפרים ס' תרכ"ד ס"א. ועוד.

כח קובץ ליובאוויטש 5 עמ' 71; ספר השיחות תש"ב עמ' 88. ועוד. ראה אוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי עמ' קפ, וש"נ.

יחסית תשובה מיראה (שמאל, "שמאלו תחת לראשי") ואילו כעת עוברים לתשובה מאהבה (ימין, "וימינו תחבקני"). זהו הווארט הידוע של הקדושת לויט^ט על "ראשון לחשבון עונות"^י. הוא מסביר שסוכות הוא תשובה מאהבה, בה זדונות נהפכים לזכויות ממש – מה שלא היה קודם – לכן אנחנו סופרים את העוונות, רוצים שיהיו לנו כמה שיותר עוונות שהופכים לזכויות. ב"אני לדודי ועלי תשוקתו", תשובה מאהבה, הכל מתהפך, אתהפכא גמורה – זו תשובה אחרת. בדרך כלל תשוקה היא של הכלה-האשה, כמו בקללות של האשה, "ואל אישך תשוקתך"^{יא}, אבל כאן התשוקה של החתן אל הכלה וגם הכלה משתוקקת לחתן כמים הפנים אל פנים. צריך לעורר את התשוקה – זו תשובה מיוחדת של "ועלי תשוקתו".

ב. עבודת ר' אשר – הנחיתה אחרי יום כיפור

ה'נחיתה' במוצאי יום כיפור

ליום הזה, ממחרת יום כיפור, קוראים 'גאטס' נאמען' (שם השם). למה? בפשט^ט כי חוזרים לומר "האל הקדוש".

מה היה בתפלת ערבית, אחרי תפלת נעילה והחתימה ב"שמע ישראל"^כ, ג"פ בשכמל^{כא}, ז"פ "הוי' הוא האלהים"^{כב} ותקיעת שופר? לא נאמר את המילה נפילה, זו לא נפילה, אבל נאמר נחיתה. היינו בשיא ה'היי' ב"שמע ישראל", כמו שכתוב במחזור – השל"ה הקדוש אומר שצריך לצייר מסירות נפש בפועל. הרעיון של ציור מסירות נפש בפועל מופיע בצעטיל קטן

טז קדושת לוי סוף פרשת האזינו.

יז תנחומא אמור פכ"ב.

יח בראשית ג, טז.

יט ראה הנסמן באוצר מנהגי חב"ד אלול-תשרי עמ' רנו ואילך.

כ דברים ו, ד.

כא מלכים א', יח, לט.

אחד למצב־נפש אחר, צריך לעשות תשובה מחדש בהתאם לאותו מקום, צריך לדעת "אי זה מקום בינה"^{לא} – "מקום בינה" היינו מקום תשובה, כנודע, ובכל מקום התשובה היא אחרת...

כדי להקל על תחושת הנחיתה – לא ליפול ברות, שהרגשת השגרה לא תגרום לאדישות – וכדי לדעת שעבודה זו חשובה אצל ה' יתברך, אומרים לנו שזה 'גאטס־נאמען', שם ה'. דווקא "האל הקדוש", ולא "המלך הקדוש", הוא שם ה' שתמיד נמצא אנתנו, "באשר הוא שם"^{לב} – "חסד אל כל היום"^{לג}.

זהו הפירוש העיקרי למה הבעש"ט קרא ליום הזה גאטס־נאמען. יש עוד פירוש^{לד}, לפי קבלה, שארבעת הימים בין יו"כ לסוכות הם כנגד אותיות שם הוי' ב"ה. כעת, מוצאי יום כיפור, הי' שבשם – החכמה, הבטול, עיקר הנקודה של שם הוי', עליה כתוב "הוי' בחכמה"^{לה} – כל שם הוי' מרוכז בנקודה הזו.

פרקי תהלים אצל ר' אשר – כב ו־קלא

לכן, כשבאנו לכאן וחשבתי איזה פרק תהלים צריך לומר, חשבתי שהפרק המיוחד להיום – במיוחד אצל ר' אשר – הוא פרק כב, שם כתוב "אלי אלי למה עזבתני"^{לז}. "אלי" הוא שתי הבחינות – גם אֵל וגם י. בדרך כלל אֵל הוא חסד, "חסד אל", אבל כתוב (על הפסוק "השמים

לפעמים אדם ב'הי", ברוחניות, באיזו פסגה והתלהבות גדולה – ופתאום הוא מוצא את עצמו למטה. זהו עיקר האדם, כשהוא חוזר לשגרה – איך הוא מוצא את ה'סיבות' של הקב"ה בתוך השגרה של "האל הקדוש"

לצאת ידי חובה...

מאד מתאים ליארציט של ר' אשר במוצאי יום כיפור. זהו בדיוק הענין של ר' אשר – איך לנחות לתוך המציאות, לחיות את המציאות כפי שהיא למטה, לא להיות ב'הי'. לפעמים אדם ב'הי', ברוחניות, באיזו פסגה והתלהבות גדולה – ופתאום הוא מוצא את עצמו למטה. זהו עיקר האדם, כשהוא חוזר לשגרה – איך הוא מוצא את ה'סיבות' של הקב"ה בתוך השגרה של "האל הקדוש", במקום "המלך הקדוש", וכך הלאה. לא שיש משהו לא בסדר ב"האל הקדוש" – "האל" הוא שם קדוש, מה שאין כן "המלך" – אבל אצל האדם זו השגרה.

גאטס־נאמען – קדושת החזרה לשגרה

קוראים ליום הזה "גאטס־נאמען" – שנדע שכמה שזו נחיתה, זהו השם של ה' (השם אֵל הוא השם של סיבות מאת ה', לשון אֵל – כח של 'וקטור' המכוון ליעד מסוים, כחץ למטרה, סוד "חץ תשועה להוי"^{לט}). נמצא שהשם של ה' הוא דווקא כאשר אתה יורד מה'הי'. כידוע הווארט בחב"ד^ל שמיד אחרי יום כיפור – עכשיו הזמן לעשות תשובה. זו לא התשובה של עשרת ימי תשובה. באמת, שואלים איזו תשובה צריך כעת לעשות? הרי ה' סלח לנו על כל העוונות! ההסבר הוא שעד עכשיו היינו במקום אחר, כל יהודי בעשרת ימי תשובה הוא במקום אחר, ובאותו מקום ה' סלח לנו. אבל כעת אנו מוצאים את עצמנו למטה, וצריך לעשות תשובה למטה. מכאן נלמד כלל גדול לגבי עבודת התשובה – כל פעם שעוברים ממקום למקום, ממצב־נפש

לא איוב כח, יב.

לב בראשית כא, יז.

לג תהלים נב, ג.

לד אג"ק אדמו"ר הרי"צ ח"א עמ' קצד; לשמע און עמ' 145.

לה משלי ג, יט.

לו תהלים כב, ב.

כט מלכים ב, יג, ז.

ל אג"ק ח"ה עמ' ד.

כל פעם שמגיעים

עם". הוא צריך להרגיש עצמו כמו תולעת. השפלות של אברהם אבינו היא "ואנכי עפר ואפר"^{מא}, של משה רבינו "ונחנו מה"^{מב} – "עפר ואפר" נשמע טוב, "מה" בכלל איני מבין בדיוק מה הכוונה – אבל שפלות מוחשית ממש (כפי שצריכה להיות) היא רק מה שדוד המלך אומר כאן, "ואנכי תולעת ולא איש חרפת אדם ובזוי עם".

אחר כך אמרנו את שאר הפרקים, עם סבה לכל פרק, ובמיוחד פרק קלא – פרק שר' אשר היה שר אותנו בעצמו כל הזמן. כל פעם שמגיעים לר' אשר צריך לומר פרק קלא – "כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי"^{מג}, עדיין מצלצל לי באזניים איך שאמר זאת, זהו פרק שר' אשר מאד אהב. חשוב לדעת.

מא בראשית יח, כז.
מב שמות טז, ז'ח.
מג תהלים קלא, ב.

מספרים כבוד אל"^{לז}) ש"אל נהירו דחכמתא"^{לח} – הארה של בטול, אבל כמו שהבטול יורד למטה, 'נופל למטה', לרגיל. לכן אמרנו קודם כל פרק כב – "אלי אלי למה עזבתני". יש כאן רמז ליום היארצייט של ר' אשר, "אלי אלי" – "למה עזבתני" היינו שאדם מוצא עצמו למטה ("עזבתני"), ועדיין פונה ל"אלי", שמאיר דווקא היום.

בהמשך הפרק יש פסוקים שהיינו שומעים מר' אשר עצמו, "אנכי תולעת ולא איש"^{לט}, עיקר השפלות של דוד המלך. דוד אומר "והייתי שפל בעיני"^מ, פסוק בנביא, אבל בתהלים – ובמדה מסוימת עוד יותר שפלות – "ואנכי תולעת ולא איש חרפת אדם ובזוי

לז שם יט, ב.
לח זהר ח"ג לא, א.
לט תהלים כב, ז.
מ שמואל ב, כב.

הלומד על מנת לעשות | צידה לדרך

- ♦ יום כיפור הוא השיא של "אני לדודי ודודי לי" – תמצית ה"ודודי לי".
- ♦ למחרת יום כיפור עוברים מ"אני לדודי ודודי לי" ל"אני לדודי ועלי תשוקתו".
- ♦ עלינו לעורר "כמים הפנים לפנים" את התשוקה לה' המשתוקק אלינו – זו תשובה מאהבה ההופכת זדונות לזכויות.
- ♦ מה'היי' של יום כיפור 'נוחתים' לשגרה – 'גאטס נאמן' מגלה לנו את חשיבות ומעלת עבודת ה' בשגרה.
- ♦ ר' אשר מלמד כיצד למצוא את ה' ב'סיבות' של חיי היום-יום.
- ♦ דווקא לאחר ה'עזיבה' של ה', בסיום יום כיפור, מאיר השם הקדוש "אלי" בחיי השגרה – "אלי אלי למה עזבתני".
- ♦ אחרי התשובה והמחילה 'למעלה' צריכים לעשות תשובה 'למטה'.
- ♦ בכל שינוי מצב נדרש האדם להכיר את מקומו החדש ולעשות תשובה בהתאם לו.
- ♦ בציון ר' אשר דאוי לומר ביארצייט את פרק כב ובכל עת את פרק קלא.

שיעור

חננה לפ"נים לר"ה תשפ"ב

אחדות של בעלי תשובה

"האבות הן הן המרכבה"¹ היא בטול אברי גופם; למעלה ממנו יש הבטול של לב האבות ועוד למעלה ממנו הבטול של הנקודה הפנימית שבתוך הלב². מצד מדרגות הבטול הראשונות אכן אין השוואה בין האבות והשבטים, אך דווקא מצד הנקודה הפנימית שבלב ("בלבך... בלבנו") כל הנשמות שוות – זו נקודת האמונה הפשוטה, השראת השכינה³ בנשמות ישראל (ורמז: "אין בלבנו אלא אחד" עולה דוד ברבוע, סוד ניצוץ דוד מלכא משיחא שבכל יהודי).

הרבי הרש"ב מסביר כי עצם היחידה שבנפש

ישנו מנהג לכתוב פ"נ לרבי לפני ראש השנה, והרבה תלמידים מעבירים דרכי את הפ"נים שלהם. כל שנה, אחרי קריאת הפ"נים, אני שם אותם בספר של הרבי⁴ ומסתכל אחר כך על מה מדובר שם. השנה במקום בו שמתי את הפ"נים⁵ הופיע ביאור על אמירת השבטים ליעקב אביהם "כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד"⁶ (ביטוי השוה 1056, היהלום של לב – משולש לב מלמעלה למטה על גבי משולש לב מלמטה למעלה, רמז מובהק ל"לבך" של יעקב ו"לבנו" של השבטים).

נושא הביאור שם הוא כיצד למרות הפער בין הבטול לאלקות של האבות (שהם נשמות דאצילות, "זרע אדם", נשמות דמה) לבטול של השבטים (שהם נשמות דבי"ע, "זרע בהמה"⁷, נשמות דבן⁸) אפשר להשוות באופן מלא ולומר "כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד".

נקודת ההסבר היא שמעלת הבטול של

מוצאי צום גדליה, ג' תשרי תשפ"ב – רשימת הרב. נערך ע"י איתאל גלעד.

א ראה גם שיעור שבת תשובה ע"ד.
ב ספר המאמרים מלוקט ח"ד עמ' קמב'קמג (הנושא מתחיל מהעמוד הקודם) – ד"ה "באתי לגני" תש"ל פ"ח.

ג פסחים נו, א.

ד לשון הפסוק בירמיה לא, כו.

ה ראה תו"א משפטים עד, ג. ובכ"מ.

ו מלות ההשוואה – "כשם... כך" – משלימות ל'400, שלמות של כ ברבוע, ת, תכלית האלף־בית, ועולות במילוי 740, "חלק אלוה ממעל ממש" (תנאי פ"ב) וכו'.

1 בראשית רבה מז, ו, פב, ו.

2 ח שלש מדרגות הבטול הן כנגד המדות דאצילות (חג"ת, כנגדן מכוונים "האבות הן הן המרכבה"), בינה דאצילות ("בינה לבא") וחכמה דאצילות, בה (בפנימיות אבא) שורה "אחד האמת" (כמבואר בפנים). ולמעלה יותר בטול המרכבה הוא הבטול דחכמה (פנימיות מדת החכמה); בטול הלב הוא כנגד הרצון שבכתר ("רעותא דלבא") והנקודה הפנימית שבלב היא האמונה דרדל"א – נקודת האמונה בה כולם שוים (כמבואר בפנים).

3 ורמז: אבות שבטים = 770, שכינה שכינה – השראת השכינה בישראל בכל הנשמות בשוה כנ"ל. כידוע, שכינה היא הפירמדה של 10 (סוד "עשר ספירות בלי מה"), ואם כן שכינה שכינה היינו פירמדה כפולה (על דרך יהלום, בשלשה ממדים) של 10. ראשי התיבות, אש, עולים ז"פ 43 והשאר, 469 (מספר שבת ה'13, מספר התבות במעשה בראשית), עולה ז"פ 67 – סה"כ ז"פ 110, שגם הוא פירמדה כפולה (של 5, סוד יח). הערך הממוצע של שני הביטויים, "כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד" אבות שבטים, הוא 913, בראשית, ראשית ותכלית תורתנו הקדושה.

4 ד"ה "ציון במשפט תפדה" תרס"ב (סה"מ עמ' שסז). וראה לקו"ת דברים א, ב ואילך; מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ב עמ' תצ ואילך; לקו"ב לקונטרס ההתפעלות את לט.

”יש ששים ריבוא אותיות לתורה“^כ) הן חלק מהתורה הקדומה והן מגלות במציאות את ”האמת“ של התורה (”אין אמת אלא תורה“^{כא}), אך בכך גופא ”מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר“^{כב} – בנקודת הלב הפנימית מתגלה עצם ה”אחד“. התורה היא גילוי של ”דעת עליון“ והתפלה היא ביטוי של ”דעת תחתון“, אך כאשר מאירה ”דעת עליון“ ב”דעת תחתון“ היא מגלה דווקא את שרש ”דעת תחתון“ שלמעלה מ”דעת עליון“ – סוד ”אשת חיל עטרת בעלה“^{כג} (מעלת כנסת ישראל)^{כד}.

עיקר הנקודה כאן הוא שאחדות אמתית אינה בגדר בטול. הבטול הוא בחינתם של הצדיקים ואילו אחדות היא ענינם של בעלי תשובה ו”במקום שעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד“^{כה}. לכן ביאת המשיח, התלויה בתשובה^{כז}, תלויה באחדות דווקא. חסיד יכול לטעות ולחשוב שעיקר העבודה הוא בטול, מתוך התעמקות בחב”ד, אך אדמו”ר הזקן רצה לקרוא לתנועת החסידות תנועת התשובה (ולחסידי בעלי תשובה)^{כח} – התכלית היא דווקא להגיע לנקודת האחדות, נקודת מסירות הנפש, שתתגלה מתוך שמחה וטוב לבב מרב כל! זהו המסר של הרבי לכל מי שכתב השנה פ”נ בבקשה לעורר רחמים רבים – עלינו לגלות את נקודת ה”אין בלבנו אלא אחד“ שבנשמות, נקודה של התמסרות מוחלטת לה’ מתוך אמונה פשוטה, השווה בכל נשמות ישראל, קטן כגדול. כך נגיע לאחדות אמתית בין כל הנשמות ונזכה לגאולה האמתית והשלמה.

כ מגלה עמוקות רנ”ב אופנים אופן קפו.
 כא ירושלמי ר”ה פ”ג ה”ח; הקדמת איכה רבה פסקה ב; פסיקתא דרב כהנא פסקא טו אות ה.
 כב בראשית רבה א, ד; תנא דבי אליהו רבה פ”ד ופל”א.
 כג משלי יב, ד.
 כד וראה בכל זאת באריכות סוף ד”ה ”ויגש“ תשכ”ה (קונטרס ה’ טבת תנש”א).
 כה ברכות לד, ב.
 כו סנהדרין צז, ב וכפסק הרמב”ם, הלכות תשובה פ”ז ה”ה.
 כז מגדל עד (מונדישין) עמ’ שמח ובהערה 23.

שורה בנקודה הפנימית שבלב דווקא, והיא מקור מסירות הנפש של כל יהודי^{כט}, המגולמת בפסוק ”שמע ישראל הוי’ אלהינו הוי’ אחד“^ל (הפסוק עליו דרשו חז”ל ”כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד“). גילוי זה הוא בשוה אצל כל יהודי, האבות והבנים השבטים כאחד – ”אדם ובהמה תושיע הוי’“^{לא}.

על מדרגה זו נאמר ”[אין בלבנו] אלא אחד“ – זו השראת ”אחד האמת“^{לב}, ש”הוא לבדו הוא ואין זולתו“, בנשמות כל ישראל. הנקודה העיקרית היא שמדרגה זו כבר אינה בגדר בטול (שיש בו מציאות שבטלה, ברמות שונות של בטול^{לד}) אלא אחדות פשוטה (כאשר ב”אחד“ נכללים יחד האב, יעקב, עם יב השבטים, ח בני הגבירות ור”ד בני השפחות)^{לז}.

בעבודת ה’, הבטול שייך לתורה (שעיקרה גילוי דבר ה’ דרך האדם הבטול^{לח}) והאחדות שייכת לתפלה (לה מקדימים ”הריני מקבל עלי מצות עשה של וואהבת לרעך כמוך“^{לח} כדי שהקרבת התפלה יהיה שלם, ”תמים יהיה לרצון“^{לז}). כך, בביטוי ”אחד האמת“ כל נשמות ישראל (ר”ת

יא ראה באריכות תניא פרקים יח”ה.

יב דברים ו, ד.

יג תהלים לו, ז.

יד תניא פל”ה בהגהה בשם הרב המגיד נ”ע.

טו הרבי מחלק בין בטול הדבור למחשבה, שהוא משל לבטול דמרכבה, הנפרדת מהרוכב אך בטלה אליו, לבטול של המחשבה לשכל, שהיא לבוש המיוחד שאינו נפרד כלל, ובבטול דמחשבה גופא הוא מחלק בין מחשבה עם אותיות (דבור שבמחשבה) למחשבת שכל בלי אותיות (מחשבה שבמחשבה). שלש בחינות הבטול הן כנגד הו”ה (דבור כנגד ה’ תתאה, כפשוטו, ומחשבה שבמחשבה כנגד ה’ עילאה, כשהדבור שבמחשבה הוא הו”ה שביניהן) ו”אלא אחד“ כנגד ה”י שבשם, גילוי ”אחד האמת“ בחכמה, כנ”ל בפנים (ולמעלה יותר היינו ג רישין שבכתר – ”אלא אחד“ באמונה, מחשבה שבמחשבה כנגד ”רישא דאין“ ודבור שבמחשבה כנגד ”רישא דאריך“ – וחכמה עילאה, וד”ל).

טז השבטים כפי שהם מופיעים בדגלים – יהודה יששכר זבולן ראובן שמעון גד אפרים מנשה בנימין דן אשר נפתלי (סה”כ 3690) – בצירוף יעקב עולים 3872, פעמיים (ממוצע) 1936, מד ברבוע!

יז ראה תניא אגה”ת פ”ט.

יח תפלת שחרי”ת.

יט ויקרא כב, כא. ראה דרך מצותך מצות אהבת ישראל.

לאט, בקצב חופשי

5

10

14 מהיר

20 1 2 Fine

24

29 1 D₂al Fine

Detailed description: The musical score is written on a single staff in treble clef. It begins with a 4/4 time signature and a tempo marking 'לאט, בקצב חופשי' (Ad libitum). The first measure contains a triplet of eighth notes. The score changes to 3/4 time at measure 5, then back to 4/4 at measure 10. At measure 14, the tempo changes to 'מהיר' (Allegro) and the key signature changes to one flat (B-flat major). The score includes first and second endings at measures 20 and 29. The piece concludes with a 'Fine' marking at measure 29.

לחזור על החלק המהיר כמה פעמים.

דור ודורשיו

יראה ואהבה – בכל דור יש 'פנים חדשות', ביטוי חדש, של דחילו ורחימו. **דר** לשון דירה – בכל דור עושים לה' יתברך "דירה בתחתונים" דווקא, לפי אופי הדור־התחתונים (כאשר כל דר הוא תחתון ביחס לדור הקודם, עד הדור של המשיח שבו תתקיים תכלית הכוונה של דירה בתחתונים).

שאל אביך ויגדך

ואם תאמרו האיך אפשר להתבודד לחשוב תמיד רוממות אל ולהפריד עצמי מעניני עולם * מלאכתי מתי נעשית לפרנסתי ולפרנסת אנשי ביתי * לזה אמר שאל אביך פירוש התפלל להשם יתברך ברוך הוא הוא אביך. ויגדך לשון המשכה והוא ימשיך לך שפע וברכה לפרנסתך ולכן נכתב בלשון שאל לרמז שלא יהיה הכל כל מגמותיו בשביל הפרנסה אלא העיקר יהיה העבודה להבורא ברוך הוא באמת והבקשת הפרנסה תהיה כדבר המושאל הצריך להם בעניני עולמים. ואם תחשוב לומר איך נדע שנהיו נענים בתפילתינו לזה אמר הראיה הזאת היא לכם. זקניך ויאמרו לך פירוש הלא גם הצדיקים הנקראים זקנים זה קנה חכמה יכולת בידם להמשיך לכם פרנסה ושפע בדבורם ואמרותם הצרופה * על אחת כמה וכמה כשתתפללו מקירות לבכם להבורא ברוך הוא.

"שאל אביך ויגדך" – לבקש מהקב"ה פרנסה. אך העיקר הוא עבודת ה', והפרנסה היא "כדבר המושאל". השואל צריך להחזיר את

כתב הנועם אלימלך: זכור ימות עולם פירוש אך כן תתנהגו שתזכרו ותחשובו תמיד רוממות אל וגדולתו כל הנסים והנפלאות שמימות עולם כדי שתכנסו רוממותו וגדולתו בלבכם * בינו שנות דור ודור שתבינו האיך דור הולך ודור בא ומה טוב לדבק במעשה הצדיקים ולא להיפך חלילה * "זכור ימות עולם" היינו לזכור את רוממות ה' ונפלאותיו מימות עולם. "בינו שנות דר ודר" להתבונן בשינוי הדורות, "שנות" לשון שינוי, "ומה טוב לדבק במעשה הצדיקים" – דהיינו ששינוי הדורות, "שנות דור ודור", קשור לצדיקים שבכל דור, "דור דור ודורשיו"^א. בכל דור יש צדיק הדור, המלמד את הדור דרכי השי"ת באהבה ושמחה, הוא "אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא"^ב ובכל דור הוא מופיע בשם אחר, באופי והתנהגות אחרים, בהתאם לדור, שהרי כל דור שונה מקודמו. "שנות" גם לשון שינוי, "ושנתם לבניך"^ג – בכל דור יש גילוי דרך חדשה בלימוד התורה, על ידי צדיק הדור (וכן יש לדרוש "ושנתם לבניך" שהתורה תהיה בלבוש־שינוי המתאים לבניך).

ורמז: **דר** = **צדיק**. **דר ודר** = **צדיק וצדיק**. זהו "בינו שנות דר ודר", כל דר והצדיק שלו. ידוע ש**דור** הוא ראשי תבות דחילו ורחימו,

ערוך מרשימת הרב, מוצאי ה' אייר תשפ"א, ע"י יוסף פלאי:
א עבודה זרה ה, א.
ב ע"פ תקו"ז סט (קיב, א).
ג דברים ו, ז.

יצב גבלת עמים

ואם תאמרו הלא האומות הם יושבים שקטים ושלווים מלאים כל טוב והם תמיד בעולם הפירוד * ומדוע אתה מצווה עלינו כל הנ"ל לעשות כל התורה הזאת ולהתפלל על הפרנסה בדרך שאלה * למה נגרע מכל האומות אשר הנחיל להם כל טוב באין מעשה טוב להם כלל * וזהו בהנחל עליון גוים בהפרידו כו'. ולזה השיב להם יצב גבולות עמים למספר בני ישראל פירוש בוודאי לא להם הוא המנוחה והנחלה שיש להם עתה כי לעתיד במהרה בימינו תתחלק ארצם לשבטים למספר בני ישראל ולזה הציב להם גבולות והשם הטוב במהרה יגאלנו ויתן לנו נחלת גוים ועמל לאומים נירש למען לעבוד אותנו בשמחה ובטוב לכב מרוב כל אמן.

"יצב גבלת עמים". יצב אותיות צבי ראשי תבות "צדיק באמונתו יחיה" (כאשר יצב צבי = אמונה). רמזים בפסוק: "בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב גבלת עמים למספר בני ישראל" = 2444 = תורה ב"רצוא ושוב", ת תו תור תורה ורה רה ה (כאשר תורה = רצוא ושוב!). סופי התבות = גל פעמים הוי'. ושאר האותיות = אני פעמים הוי'. פסוק זה יחד עם הפסוק הקודם, זכר ימות עולם בינו שנות דר ודר שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך = 5418 = אלהים פעמים סג (סוד "אלהים חיים (ומלך עולם)", "אלהים הבין דרכה"). סג שייך לאורות מרובים דתהו, שאותם יש להמשיך בכלים רחבים דתיקון, נוסחת ביאת המשיח בב"א.

החפץ המושאל בשלמותו, וזאת על ידי צדקה ומעשים טובים שהאדם עושה עם השפע שה' נותן לו.

"ויגדך" לשון המשכה (כמו "נגד ונפק"^ד), קשור גם לפשט מלשון דבור, שכן המשכת השפע היא בדבור (כמו שכותב בהמשך שהצדיקים ממשיכים פרנסה ושפע בדבורם, "ועמך כלם צדיקים"). "ויגדך" במשמעות המשכה הוא כפירוש חז"ל לצירוף גד – "גמול דלים"^ה. "אביך ויגדך" היינו אב גד, "אלף בינה גמול דלים"^ו ("אלף בינה" הוא בהמשך לפסוק הקודם, "בינו שנות דור ודור").

"זקניך ויאמרו לך" – "זקניך" הם הצדיקים ("זה קנה חכמה", תכונת הבטול של הצדיק). וכאן אומר הנועם אלימלך דבר הנראה חידוש גדול בשיטתו: אמנם הצדיקים יכולים להמשיך שפע, אך כשאדם מתפלל על עצמו ("שאל אביך ויגדך") הוא פועל יותר! אכן, בדרך כלל הצדיק הוא הממשיך-המשפיע, אבל כשאדם מתפלל מקירות לבו (כמו שמדגיש הנועם אלימלך), אזי "יפה תפלת החולה מתפלת אחרים עליו"^ז. "ועמך כלם צדיקים" והקב"ה מתאוה לתפלת הצדיקים (כמו האבות והאמהות שהיו עקרים כיון שה' התאוה לתפלתם"^ח).

ד דניאל ד, י. וכן בפסוק "ותגיד לבני ישראל" (שמות יט, ג) מפרש הנועם אלימלך מלשון המשכה.
ה שבת קד, א.
ו קידושין לב, ב.
ז רש"י בראשית כא, יז. וראה מפרשי רש"י שם.
ח יבמות סד, א.

תענוג ביום הכיפורים

"ועניתם את נפשותיכם". יום הכיפורים הוא כמו העולם הבא שאין בו אכילה ושתיה אלא "צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהן ונהנין מזיו השכינה" – אין אכילה ושתיה גשמית אבל יש תענוג נפלא לנשמה. ביום הכיפורים מתעלים מעל הממד הגופני הרגיל ומתענגים מהנשמה שמחיה את הגוף. כך מתקיים בנו הפסוק "לחיותם ברעב" במשמעות שבעצם הרעב של הצום יש חיות פנימית.

[מאמר 'שבת שבתון' בספר תשובת השנה]

הצור תמים פעלו

היינו פעולה פשוטה, בלי 'התפעלות' של כעס, כמו שפירש בדעת זקנים כאן "עושה פעולתו בתמימות ואינו מראה כעס למכעיסים לפניו" (וראה גם רבינו בחיי).

בפנימיות, "הצור תמים פעלו" מכוון כנגד הספירות נצח-הוד-יסוד. "הצור" היינו חזק ותקיף, מנצה, כנגד הנצה. "תמים" כנגד ההוד כמובן (תמימות היא המדה הפנימית של ההוד). "פעלו" כנגד היסוד (היסוד הוא 'בועל' שמתחלף ב'פועל').

כי כל דרכיו משפט

את החלק השני "כי כל דרכיו משפט", רש"י לא מפרש כיון שפירושו פשוט, דרכי ה' הם במשפט צדק, כמו שפירש רש"י שגם הפורענות שהוא מביא היא רק "בדין" (ובאלשיך "כי כל דרכיו משפט, שאינו כאדם שלפעמים כי יכעוס על עוברי רצונו יכוין להנקם ויגזור גזירות אשר לא על פי שורת הדין רק בבחינת רוגו. אך הוא יתברך לא כן הוא, רק תמיד יכלכל דבריו במשפט. והוא כי גדר משפט הוא מזוג מחסד ורוגו, ואינו מדת דין פשוטה, כנודע מספר הזוהר").

בפנימיות, "כי כל" היינו היסוד (בהמשך ל"פעלו" כנ"ל), כמו בפסוק "לך הוי' הגדלה והגבורה... כי כל בשמים ובארץ"^א, **כי כל = יסוד**

נערך מרשימת הרב ע"י יוסף פלאי.
א דברי הימים א כט, יא.

[לב, ד] הצור תמים פִּעְלוּ כִּי כָּל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט אֶל אֲמוֹנָה וְאֵין עֹל צְדִיק וְיִשָּׁר הוּא.
הצור תמים פעלו אף על פי שהוא חזק כשמביא פורענות על עוברי רצונו לא בשטף הוא מביא כי אם בדין כי תמים פעלו. **אל אמונה** לשלם לצדיקים צדקתם לעולם הבא. ואף על פי שמאחר את תגמולם סופו לאמן את דבריו. **ואין עול** אף לרשעים משלם שכר צדקתם בעולם הזה. **צדיק וישר הוא** הכל מצדיקים עליהם את דינו וכך ראוי וישר להם. צדיק מפני הבריות. וישר הוא וראוי להצדיקו.

בפסוק יש ארבעה חלקים "א] הצור תמים פעלו [ב] כי כל דרכיו משפט [ג] אל אמונה ואין עול [ד] צדיק וישר הוא", מתוכם רש"י מתייחס לחלקים א-ג-ד.

הצור תמים פעלו

"הצור תמים פעלו" – צור הוא לשון חזק, כלומר אע"פ שהוא צור-חזק, בכל זאת הפורענות שהוא מביא היא לא "בשטף" אלא בדין. ורמזו בלשון רש"י "כי אם בדין": בפסוק יש יד תבות ויג אותיות, **דין**.

ויש להבין איך רש"י מפרש את המלה "תמים". אפשר לפרש: תמים היינו שלם – כתרגום אונקלוס "תקיפא דשלמין עובדהי" – ולפי ההקשר כאן הכוונה לשלמות בדין (לעומת פורענות שבאה בשטף שיש בה 'הגזמה' ונמצא שהדין חסר). ואפשר לומר שתמימות

אמונה". ומה שאמונה ברדל"א כנ"ל היינו שרש המלכות ברדל"א, "אני ראשון [רדל"א] ואני אחרון [מלכות]" ("האמנתי כי אדבר [האמונה מתבטאת בדבור, מלכות]". **אמונה מלכות = חיה פעמים הוי**). ועוד, רק בקטע הזה בפסוק יש שיליה מפורשת של הפך הצדק, "ואין עול", כי במלכות יש סכנה מיניקת החיצונים אם לא תהיה שלילת העול.

צדיק וישר

"צדיק וישר הוא" – צדיק היינו שהכל מצדיקים את דינו. כלומר, אין כאן תואר עצמי לקב"ה שהוא צדיק, כי אין צריך לומר זאת, וכל שכן אחרי שכבר נאמר שהוא "אל אמונה ואין עול", אלא שאחרים מצדיקים אותו (רא"ם). וממילא "וישר הוא" אין לפרש כמתייחס לה, אלא שמה שהבריות מצדיקים אותו הוא דבר ישר ונכון.

רמזים עיקריים: המלה העיקרית בקטע ג' היא "אמונה" ויש יחס מובהק בין המושגים אמונה-צדיק-ישר: **צדיק = ב פעמים אמונה** (בסוד "צדיק באמונתו יחיה"), **ישר = ה פעמים אמונה**. יחד, **צדיק ישר = 7 פעמים אמונה** (בחלוקת ז"ב), הערך הממוצע של כל אות. **צדיק וישר הוא = אני פעמים הוא** (כמו בהמשך הפרשה "אני אני הוא").

בפנימיות, "צדיק וישר" כנגד יסוד ותפארת. צדיק היינו "צדיק יסוד עולם", ישר "דרך ישרה... תפארת". "הוא" רומז לבניה, "ועבד הלוי הוא", עלמא דאתכסיא.

ולסיכום כל הפסוק: "הצור [נצח] תמים [הוד] פעלו [יסוד] כי כל [יסוד] דרכיו משפט [תפארת] אל אמונה ואין עול [מלכות משרשה ברדל"א] צדיק [יסוד] וישר [תפארת] הוא [בינה]".

(והיסוד נקרא "כל"). "דרכיו משפט" היינו תפארת – "משפט רחמי" (וכפירוש הרמב"ן כאן "כי כל דרכיו משפט הרחמים הם", וכאלשיך הנ"ל), וכן "דרכיו" היינו "דרך ישרה... תפארת".

אל אמונה

"אל אמונה, לשלם לצדיקים צדקתם לעולם הבא... סופו לאמן את דבריו". כלומר, "אמונה" במשמעות של נאמן שודאי יקיים, יאמן ויאמת, את דבריו (אפשר להאמין לו 'במאה אחוז' שיקיים). ולכן מפרש רש"י שמדובר על שכר עתידי, שאין רואים אותו כעת אלא מאמינים שיבוא (והגור אריה הוסיף: "נאמן" הוא מי שמחזיר מה שהופקד בידו וכן הקב"ה נאמן לשלם לצדיקים את שכרם הנמצא בידו).

בפנימיות, יש שלשה ראשים בכתר, כנגד אמונה, תענוג, רצון (בכוחות הנפש). האמונה היא הראש הגבוה ביותר, רדל"א, ולמטה ממנה נמצא התענוג. אך שכר העולם הבא שמוזכר כאן הוא תענוג עתידי, שיתגלה רק בעולם הבא, ולכן הוא שייך לאמונה, ודוק. ברמז: המלה העיקרית כאן היא "אמונה", והנה **אל אמונה ואין עול = אמונה אמונה אמונה** (דהיינו **אמונה צדיק**, ראה לקמן).

"ואין עול" מפרש רש"י שמשלם לרשעים בעולם הזה את שכר מעשיהם הטובים (ומפרש הרא"ם: היה אפשר לחשוב שהרשעים לא יקבלו שכר אלא יפחיתו להם מעונש העבירות כנגד המצוות שעשו, אבל זה "נראה כמו עול").

בפנימיות, "אל אמונה ואין עול" שייך למלכות. ראשית, אמונה שייכת למלכות, "איהי

ב פתח אליהו.
ג אבות ב, א.

הסיפור החסידי

עם העבריינים | סיפור ליום כיפור

בלי שחטא בו, ומן הצד השני בעל האכסניה, המוכן לחטוא בחטא כזה. ענווה, אם כן, הינה דו ממדית: ניתן להשתמש בה בכדי להזדהות עם יהודי אחר ולהחזירו בתשובה, או בכדי לרדת לתהומות שסתם אדם מהוגן לא נופל אליהם. אך למעשה אין זו ענווה כלל אלא שפלות של שקר שאינה אלא גאווה, של אדם הרואה את עצמו ותאוותיו כדבר היחיד שחשוב. אולם שאלה מתבקשת מתעוררת על הסיפורים בנוסח הזה: עם כל הכבוד למדת הענווה, מה יהיה על האמת? הלא רבי זושא לא חטא מעולם בחטאים אודותיהם התוודה!

אמנם, יש להודות כי זוהי תופעה מקובלת הרבה יותר מכפי שנדמה. ביום כיפור, ניצב עם ישראל כולו – צדיקים, בינונים ורשעים – ומצהיר על מגוון חטאים נרחב להפתיע, מאימוץ הלב ועד חטאים המחייבים מיתה. רבי חיים וויטאל מסביר בשם רבו האר"י, כי הוודוי נאמר "בשם כל ישראל": כל נשמות ישראל כלולות זו בזו, ועל כל אחד להתוודות גם על חטאי חברו. אפשר להבין זאת באופן שטחי, כאילו מדובר בלקיחת אחריות על מעשי אדם אחר. אך בעומק יש כאן הזדהות מלאה, של היהודי המרגיש את רעהו כשם שהוא מרגיש את עצמו. רבי מרדכי מלעכוויטש אף סיפר, שראה את רבי זושא בסוף ימיו כשהוא דוחה חוטא המבקש תיקון ושולח אותו לצדיק אחר. לאחר מכן הסביר, שתמיד לקח על עצמו את הייסורים המגיעים לחוטא ואת הסיגופים שעליו לעשות. כעת כבר אין לו כח לקחת על עצמו תעניות, ולתת התעניות לחוטא אין לו לב, לכן שלח אותו לצדיק אחר. לא רק ביחס לחוטא מסוים, אלא גם ביחס

כאשר רבי זושא ורבי אלימלך היו הולכים בגלות ממקום למקום, והיו ברוח קדשם מריחים עוונות אצל בעל הפונדק היהודי, היו עושים משחק קדוש: רבי זושא היה יושב על הרצפה, ומתחיל לבכות ולהתוודות שעשיתי כך וכך, כשהוא חוזר בקול גדול לאזני בעל הבית על כל העבירות שעשה בעל הבית כחטאיו שלו. רבי אלימלך היה מקשיב לו, ואומר: אם כן, אתן לך תיקון. אותו אחד ששמע את כל זה, היה מתעורר בתשובה, והיה בא לרבי אלימלך וגם נופל בוכה ומפרט את חטאיו ומקבל תשובה (על פי המסורת החב"דית, הגיעו למקומות אלו בשליחת הרב המגיד).

מסופר שפעם אחת הגיעו למקום כזה ושוב ישב רבי זושא ושחק עבריינין, ותוך כדי זה שרבי זושא התחיל לבכות הוא אמר את הפסוק "כי הלל רשע על תאות נפשו", והתחיל לבכות לעצמו ואמר שאני הרשע עשיתי את עצמי ענו כהלל בשביל לעשות תאוה – הרשע מוכן לעשות עצמו ענו כהלל, "כי הלל רשע" בשביל להפיק את "תאות נפשו". הסיפור היה שתאות נפשו היתה להיות עם ערלית על הרצפה של המרחץ, שאין השפלה ושפלות ובוז שאדם מבזה את עצמו יותר מזה, אבל "הלל רשע על תאות נפשו". זה פירוש של רבי זושא תוך כדי שהוא מתוודה על מה שהוא עשה. כשבעל הבית שמע את הוודוי של רבי זושא, פרץ בבכי והתוודה שהוא החוטא.

כפי שרואים בסיפור זה, ענווה הינה תכונה שבהחלט דורשת לימוד. מן הצד האחד ניצב רבי זושא, המוכן להתוודות על חטא בזוי כל כך

חשב לעצמו שמבר־המצוה שלו עד היום, כשהוא בן שמונים שנה, לא בדק את תפיליו. הוא לקח את התפילין לרבי שהיה עם ה"חוטא", רבי אלימלך מליזנסק, כדי שיבדוק אותן, ונמצא שבתפילין היו מונחים עצים במקום פרשיות...

אותו זקן לא היה רשע במזיד, וזה שמעולם לא הניח תפילין נגע בלבו, והוא התעלף. מיהרו האחים הקדושים וכתבו לו פרשיות, עם כוונות כאלו שאם רק יזכה להניחן פעם אחת זה ישרים לו את כל החסרון של שמונים שנה שלא הניח. אותו זקן הספיק להניחן פעם אחת, ונפטר. התפילין הגיעו להקדש ולא נעשה בהם דבר, עד היום.

שוב עולה ההצגה: רבי אלימלך הוא רבי, רבי זושא הוא חוטא המבקש תיקון. איזה תפקיד קשה יותר, וממילא גם מעניין יותר? כל שחקן או במאי יגיד לכם, כי במחזה מוצלח הרשע הוא הדמות המעניינת ביותר למשחק. כולנו מנסים לשחק את הצדיק, ואין בזה הרבה חידוש – קל וחומר כשמדובר בשני צדיקים אמיתיים. לעומת זאת, כאשר הופך הרשע לבעל תשובה, הופכות עבירותיו ליכולות! היש 'חידוש תורה' גדול יותר? גם בפשט הסיפור, עיקר הפלא הוא יכולתו של רבי זושא להריח את נגעי לבבו של בעל הבית, ולבכות אותם. יכולת הנובעת מהזדהות עם כל אשר בשם ישראל יכולה. זהו חוש של מלכות: שפלות עמוקה והזדהות, היוצרות את יכולת ההנהגה של החוטא אל דרך הישר.

לכל יהודי חש עצמו רבי זושא כרשע. ביום כיפור, כשעבר רבי זושא לפני התיבה ב"כל נדרי" ואמר "אנו מתירים להתפלל עם העברנים", היה פונה לעצמו ואומר "וכי יש עבריין גדול ממני?". על פי משל מאדמו"ר הזקן, רק כך ניתן להשיב בתשובה את הציבור כולו: כאשר רוצים להרים מבנה בעזרת מנוף, אם יקשרו את המנוף לחלקו העליון של הבניין, אזי יישטמו חלקיו התחתונים ויתפרקו. לעומת זאת, אם יכניסו מנוף מתחת לקומה התחתונה ביותר, יורמו בנקל הקומות כולן. הצדיק הוא המנוף, ותוך שהוא אוחז בה' ודבק בו הוא מזהה את עצמו כרשע. כך הוא מסוגל לגלות את ה' גם במקומות הנמוכים ולהעלותם: רק אם יחוש החוטא כי הצדיק מזדהה עמו יפתח לבו לתשובה, ורק אם יחוש הצדיק את מעלתו הנסתרת של החוטא (העולה אפילו עליו) יוכל להורות לו את הדרך אליה.

פעם אחת התארח רבי לוי יצחק מברדיטשוב במקום זה, ובהשגחה פרטית לא היו לו תפילין. הלך להקדש לקנות תפילין של נפטרים (כמנהג אותם ימים), ושם עיניו על תפילין שהיה מוכן לשלם עליהם הון תועפות. כששאלו אותו על כך סיפר: מעשה שרבי זושא התארח בפונדק, ובכה שהוא יהודי בן שמונים שאף פעם לא הניח תפילין, "קרקפתא דלא מנח תפילין", ובעל הבית ששמע

שבת ושבתון

יום הכיפורים נקרא "שבת שבתון" ויש לפרש שבתון – 'שבת קטנה', כמו אישון, השחור שבעין שבו רואים בהשתקפות איש קטן הפוך. זו דוגמה יפה למושגים "אור ישר" ו"אור חוזר" – אור גדול שמגיע מאת ה' אלינו, ואור חוזר מאתנו בצורה הפוכה. שבת היא אור ישר, ה' שבת מכל מלאכתו וקידש את יום השבת. ואילו יום הכיפורים, "שבתון", הוא אור חוזר. זהו עניין **התשובה**, האדם שביחוזר למקורו, אור חוזר. בעומק, האור החוזר של יום הכיפורים מגיע לדרגה גבוהה עוד יותר מאשר המקור שממנו יוצא האור הישר של השבת. האישון ההפוך בתוך העין מסתכל עמוק יותר מאשר האיש שעומד מולו.

[מאמר 'שבת שבתון' בספר תשובת השנה]

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

היחס להתעוררות פחדים

לפני כשנה התחלתי לסבול מפחדים לא מוסברים. התייעצתי עם אדם מנוסה שחזק אותי באמונה והסביר לי שהפחדים הם דמיונות בלבד - זה עזר לי להתמודד. במשך כל התקופה הבעיה היתה בעיקר רגשית - אני מתפקד היטב - וברוך ה' בחצי השנה האחרונה יש שיפור ניכר, חזרתי לעשות דברים שחששתי לעשות ורק לעתים רחוקות אני מרגיש פחד. ועדיין, אני לא בטוח איך להתייחס לעצם הבעיה. האם עליי פשוט לומר לעצמי שהכל מאת ה', אני עושה את שלי בכך שאני בוחר לעשות טוב ולחשוב טוב עליי ועל הזולת, ואין עניין להתעסק בפחדים שמתעוררים שלא בשליטתי, או שמא בכל זאת כדאי לנסות ולטפל בפחדים ב"דרך הרגילה" של טיפול [אודה שאני חושש שבאופן כזה אני 'נותן מקום' לבעיה ומנפח אותה]? אודה לעצת הרב.

מענה:

פשוט שהאפשרות הראשונה עליה כתבת היא הנכונה. צריך לקיים "השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך" - כמה שפחות לחשוב על עצמך (וממילא גם על הבעיות שלך), ולהיות עסוק כמה שיותר בדברים חיוביים. ככלל, התשובות לשאלותיך (כמו לשאלות רבות בתחום של עבודת וריפוי הנפש) נמצאות במאמר "פרק בעבודת ה'" שבספר לב לדעת, ומומלץ ללמוד אותו לעומק (תוך כדי האזנה לשיעורים שנמסרו בו).

עליך לדעת שכל מה שאתה עובר נועד לכך שתרכוש הבנה בתורת הנפש ובתחבולות היצר וכו' - כדי שבסופו של דבר תוכל לעזור לאחרים. לכן כדאי, במדת האפשר, להעמיק בלימודי תורת הנפש על פי החסידות.

ישמע בזיונו וידום

לפני כחצי שנה הייתי במסע

לזריעת רוחניות וקצירת גשמיות בארצות הברית. באחת הקהילות התפרץ עלי בבית כנסת גביר גדול שם ודרש שאעזוב את המקום. הבלגתי ויצאתי משם. ידידי, שהתביישו בהתנהגותו, אמרו לי שנוהג כך מדי פעם, אך אין מי שימחה בידו.

כעת קבלתי עדכון מידיד שם שביום כיפור אותו גביר התנצל בפני כל הקהילה על התנהגותו, והוא מעדכן אותי כדי שגם אני אמחל לו. כיצד ראוי שאגיב?

מענה:

דבר פלא! כדאי ליצור עם הגביר קשר ולהסביר ששלחת לו מזמן (בעצם ממש באותו הרגע) מתוך לימוד זכות שודאי יש דברים בגו ו"אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו", ושלפעמים האפשרות הכי טובה היא לקבל את העלבון ואח"כ להתפייס. מתוך דברים אלו, תוכל לומר לו שאתה תשמח אם יוצר ביניכם בעתיד קשר אמתי ופנימי, מתוך הבנה ואכפתיות לעמדת השני.

המדור מוקדש לזכות: החי"ל בצבאות ה'
לוי יצחק שי" רבינו
לרגל האפשרעניש - י"ט תשרי

אֲנֹכִי וְהַיְלָדִים

הַמְדוּר לַיְלָדֵי יִשְׂרָאֵל

סֵפֶר, מִחֵם, כִּפֹּר

שְׁהֵתְקַשָּׁה לְהַסְתִּיר אֶת שְׂבִיעוֹת רְצוֹנוֹ מֵהַעֲסָקָה. "בְּסֵדָה, בְּמָה מְדַבֵּר?", שָׁאַל הַכֹּמֵר. כָּאִן הַחֲלָה לְפָרֵט הָאִשָּׁה אֶת כָּל מַעֲלָלֶיהָ הָרָעִים, מִיָּמֵי יְלֻדוּתָהּ וְעַד זְקֻנוּתָהּ. "אֵין בְּעֵינָהּ, בְּכִיף", עָנָה הַכֹּמֵר. אָמַר מָה שְׂאָמַר, עָשָׂה מָה שְׁעָשָׂה, וְאַחֲרַי פָּנָה אֵלֶיהָ: "גְּבֵרְתִי, מְחוּל לָךְ! אָבֵל...", מוֹסִיף הָאִישׁ, "בְּגִיל כְּזָה מְבָגָה, מָה דוֹחֵף אוֹתְךָ לְהַגִּיעַ אֵלַי עִם כָּל הַסְּפוּרִים הָאֵלֶּזֶם?". "אָה...", מַפְטִיחָה הַזְּקֵנָה, "אַתָּה יוֹדֵעַ... נַעִים לְהַזְכֵּר..."

הַסְּפוּר הַזֶּה מְשַׁעֲשֵׂעַ בְּשִׁחוּשְׁבִים עַל גוֹיָה זְקֵנָה וְכֹמֵר, אָבֵל קֶצֶת פְּחוֹת מְשַׁעֲשֵׂעַ כְּאִשֶּׁר חוֹשְׁבִים עַל עֲצָמָנוּ. כְּמוֹכֵן, אָנוּ בָּאִים לְבַקֵּשׁ סְלִיחָה מֵה' בְּכַוָּנָה, מִכָּל הַלֵּב, וּמִתוֹךְ כְּוָנָה לְחֹזֵר בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה וּלְתַקֵּן אֶת מַעֲשֵׂינוּ, אָבֵל גַּם אֲצַלְנוּ עָלוּל לְעֵתִים הַדּוּדִי לְהַתְּפַסֵּס. מֵתִי? כְּאִשֶּׁר מְרַב מֵאֲמֵץ לְהַזְכֵּר בְּחֻטָּאִים שְׁלָנוּ אָנוּ עָלוּלִים קֶצֶת לְשִׁכַּח בְּפָנֵי מִי אָנוּ עוֹמְדִים וּמִמֵּי אָנוּ מְבַקְשִׁים אֶת מַחְלָתוֹ – מֵה' יִתְבַּרְךָ.

יוֹם כְּפוּר! שִׂיָּאֵם שֶׁל עֲשָׂרַת יָמֵי תִשׁוּבָה מְגִיעַ בְּסוּפֵם, בַּיּוֹם הַקָּדוֹשׁ, "אַחַת בְּשָׁנָה". בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הַכְּתוּרָנוּ אֶת ה' לְמַלְךְ עָלֵינוּ וְעַל הָעוֹלָם כָּלוּ, אָבֵל כְּעֵת מְגִיעַ הַזְּמַן לְבָדֵק בֵּית. עַל כָּל אֶחָד מֵאֲתָנוּ לְהִתְבַּוֵּן לְתוֹכֵנוּ פְּנִימָה וּלְבָדֵק אֶת עֲצָמוֹ הֵיטֵב בְּמָה פְּגָם וְהֵיכֵן טָעָה. מְשׁוּם כֵּן עוֹבֵר הַדְּגֵשׁ בְּתַפְלוֹת הַיּוֹם מֵהַכְּרוֹז הַהַכְּתָרָה שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה אֶל מִצְוֹת הַתִּשׁוּבָה. בְּכָל אַחַת מִחֻמְשׁ תַּפְלוֹת הַיּוֹם אָנוּ חוֹזְרִים עַל נִסַּח הַדּוּדִי הַמְּפָרֵט, בּוֹ אָנוּ מוֹנִים אֶת הַפְּגָמִים הַרְבִּים שְׁלָנוּ לְפָנֵי ה'. אֲמִירַת הַדְּבָרִים בְּצוּרָה מְפֹרֶשֶׁת מְסִיעֵת לָנוּ לְחַרֵּט אוֹתָם עַל לוּחַ לְבָנוּ וְלְהַתְּחַרֵּט עֲלֵיהֶם בְּאַמְתָּ.

דְּבַתְחַרֵּט כְּאַמְתָּ

מִכִּירִים אֶת הַסְּפוּר עַל הַזְּקֵנָה וְהַכֹּמֵר? פֶּעַם הַגִּיעָה גוֹיָה זְקֵנָה לְבֵיתוֹ שֶׁל כְּמֹר הָעֵינָה וּבִידָה שְׂקִיק זְהָבִים. "אֵלוֹ עָבוּר כְּפָרַת הָעוֹוֹנוֹת שְׁלִי", אָמְרָה וְתַחֲבָה אֶת הַשְּׂקִיק לְיָדֵיו שֶׁל הַכֹּמֵר,

אורחים, ובטח לא כזו נדיבה. ידידנו מקבל את ההצעה ומתרוח לו בכרסה המהדרת שבמרפז הסלון המפאד עם כוס שתיה קרה. "תאכל משהו?", מוסיף הנדיב. "למה לא?", עונה ידידנו בשאלה ומקבל חיש צלחת עמוסה במגדנות. לאחר מנוחה הגונה ותרומה עוד יותר הגונה שמשפתלשלת לכיסו קם ידידנו ללכת ולהמשיך דרכו. הנדיב מלווה אותו בחביבות אל הדלת ואף מציד אותו בכסף להמשיך הנסיעה. ואז, באשר מפנה ידידנו את פניו לנשק למזוזה הוא מבחין לתדהמתו במחזה אים ונורא. "אני לא מאמין...", חולפת מחשבה במוחו. כל רצפת הסלון, כולל הרפוד המשפח עליו נפש, מרוחים בכתימי בץ וצבע. מבט חטוף לנעליו ובגדיו מצביע על מקור הטנוף. "אוי לא! זה ממנוי...".

איך הייתם מתארים את הרגשתו של ידידנו? כמו כותם שחר על גבי מפה לבנה. זה מה שעשה ידידנו לספת הנדיב, אבל זו גם ההרגשה שלו לגבי עצמו. הפשלה שעשיתי הופכת אותי לכותם שחר, כי הנדיב שלי ממש מפה לבנה. הלואי והייתי נחקק מפה ברגע זה. איך אומרים? שתבלע אותי האדמה. באשר אנו מתבוננים בטוב שמשפיע לנו ה' אנו מרגישים בדיוק כן! סליחה שלכלכנו, סליחה שהתעלמנו ממך. אז בבקשה, תעלים אותנו מהשטח, שלא נפריע, שרק אתה ה' תשאר נוכח. ואז אנו פונים לה' ומבקשים: "סלח לנו!"

נזכר כי הבושה הגדולה היא, שאת אותם חטאים שעשינו – "חטאנו לפניך!" הבושה היא ממה ולכן הסליחה גם היא רק ממה. זוהי בדיוק סגלתו של היום הקדוש, עליו נאמר "לפני הוי' תטהרו". וכה, בנשח הודוי אנו פונים אל ה' בסכומו של כל פרק משורותיו ומבקשים ממנו את המשפט הבא: "ועל כלם אלו-ה סליחות, סלח לנו, מחל לנו, כפר לנו". מה פשר הבטויים השונים הללו?

סֹחַ דָּוָן

שמעתם פעם על הבטוי שנוכר? יש אנשים שמצבם הכלכלי אינו בכי טוב ולכן הם נאלצים לפנות לקבל עזרה וסיוע כספי, אבל יש אנשים שאלו ממש המקצוע והממחיות שלהם. בידיהם מרפזים שמות נדבנים ידועים וכתובות המגורים שלהם, והם מכתתים רגליהם במסע דלוגים מאחד לשני, כן שבסיוע המסע הם נושאים עמם סכומים הגונים. אל תחשבו שתמיד הספור כזה פשוט. לפעמים מגיע האיש אל הכתבת העודה וזוכה דוקא לקיתון של ביונות: "לך לעבד", "אין לי זמן עכשו", "הרגע נתתי כבר למישהו".

כעת תארו לכם את המחזה הבא: ידידנו השנוכר מתדפק על דלתו של נדיב ידוע. הנדיב פותח את הדלת לרוחה ובחיוך רחב מכניסו לביתו. "אתה נראה עיף. תשתה משהו?", מציע הנדיב. לתרומה צפה האיש, לא להכנסת

אח'ל'ל

מתי מתאימה בקשת מחילה? מתי היא לא מספיקה? באשר אני חיב משהו למישהו. ידידנו התביש מאוד מאותו נדיב, אבל לא בגלל חוב שקב לו, אלא בגלל חסר תשומת הלב אליו. אבל מה קורה באשר אני אמור לתת משהו למי שמגיע לו הדבר ואיני עושה זאת?

נניח שאתו נדיב לא היה נותן לידידנו את הכסף במתנה, אלא בהלוואה לחצי שנה. "תתקשר אלי ואגיע אליך לגבות את החוב", אומר הנדיב. עוברת חצי שנה וידידנו מגלה כי אין בידי אפילו רבע מהסכום. הוא מקדים תרופה למכה ומתקשר לנדיב: "מחילה, אבל בידי רק רבע מהחוב". "הבנתי", עונה הנדיב, "אני מוכן להמתין עוד חצי שנה". אבל כעבר חצי שנה מגלה ידידנו כי גם הפעם ידיו ריקות. בבשת פנים הוא מגיע אל פתח ביתו של הנדיב ובפיו בקשה קצת נועזת: "אתה יכול בבקשה למחל לי לגמרי על החוב?". מה זאת אומרת? חוב חיבים להחזיר, לא? "נכון, לא מגיע לי, אבל אולי בכל זאת..."

מהם הדברים שחשובים לה' אותם הוא דורש מאתנו? המצוות. באשר אנו מגלים עד כמה עברנו על רצונו ונותרנו בעלי חוב — לא נותר לנו אלא לפנות אליו ולבקש בהכנעה: "מחל לנו!"

כפר'ל'ל

נעזב רגע את הנדיב ואוסף הנדבות

ונעבר אלינו, לחברים בפתה. יש חברויות רגילות ויש חברויות יחודיות. אצלנו קוראים לזה "חבר רגיל" ו"חבר אמת". את החבר האמתי אני משתף בדברים הכי סודיים ורגישים שלי, וכך גם הוא כלפי. זו הסבה שהצפיות שיש לי מחבר אמת אינן כמו משאר החברים. אם קנו לי רכב עם שלט רחוק ולארוע ההשקה לא אזמין חבר רגיל — סביר שהוא לא יפגע. אני מניח שכן הוא יסביר לעצמו: שישחק כמה ימים, וכשההתלהבות תרד בטח יסכים לי לסבוב. אבל אם אנהג כן כלפי חבר אמת הוא ירגיש פגיעה.

מדוע? האם רק בגלל שהתעלמתי ממנו? לא רק. בודאי לא בגלל שאני חיב לו משהו. אנחנו לא חיבים שום דבר אחד לשני, פשוט כפי לנו ביחד ולכן אנחנו גם סומכים אחד על השני. אני חושב שהפגיעה שלו היא מהרגשה של נצול. נכון, אמנם אני לא חיב להיות חבר שלו, אבל אם עד היום היינו קרובים אחד לשני ופתאום זה לזה, איך זה שפתאום אני מפנה לו ערך? רגע, אז מה היה עד היום? אולי באמת זו לא הייתה חברות אמת?

באשר אנו חושבים על העברות שלנו ועל חסר הנאמנות שלנו לה', שכל כן אוהב אותנו ובוטח בנו, אנו פונים אליו בבקשת: "כפר לנו!"

שנזכר למחלה, סליחה וכפרה!

גמר חתימה טובה! 57

”אחת בשנה”

הוא תיאור התורה לנקודת השיא של יום כיפור – הזמן בו נכנס הכהן הגדול ל”קדש הקדשים”, מקום נשיאת ההפכים של ”מקום ארון אינו מן המדה”. בנשיאת ההפכים הזו נכלל גם הכהן הגדול, האדם השלם עליו מוטלת כל עבודת היום הקדוש, ש’מתפוגג’ עם כניסתו לקדש הקדשים, עד שהוא הופך ל”לא אדם” ונכלל בצווי ”וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקדש עד צאתו”.

נשיאת ההפכים הזו מופיעה גם בכך שיום כיפור הוא נקודת מעבר: יום כיפור, פסגת עבודת התשובה של אלול-תשרי בכלל ועבודת בנין המלכות של עשרת ימי תשובה בפרט, משלים את ימי היראה, ומיד בסיומו ומכחו עוברים לימי השמחה, כאשר יוצאת בת קול ”לך אכל בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה האלהים את מעשיך”. ובעומק, מהשיא של יום כיפור עוברים-נוחתים חזרה לשגרה – מתכלית הקדושה השמימית יורדים לימי מעשה בהם צריכים למצוא את ה’ במציאות התחתונה.

שיעורי הגליון השבוע עוסקים בפנים השונות הללו של יום כיפור, עם דגשים על מיצוי עשרת ימי תשובה המיוחדים לשנת ”**לשכן בערפל**” לפ”ק, על נשיאת ההפכים של העשיה האנושית במקביל להכרה שה’ עושה הכל ועל המעבר לימי השגרה, בהשראת דמותו של הצדיק הירושלמי המיוחד ר’ אשר פריינד זצ”ל (שהסתלק במוצאי יום כיפור).

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא”ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא”ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

ג	ל	ע	י	נ	י
ו	א	ב	י	ש	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
מ	ת	ו	ר	ת	ר